

de pulsant, et inoxidant, ag q' moroi obij' adesp. Necesse
eo explicanda n' potuerat pagin' inferiorem p'obstructioni,
quz vexat' p'ioria.

2

Verz, contrariuz q' opinionuz explicem,
ethicam, p'mittere oportet naz, et indez species im-
p'roff. Cuius aliud, quz imago vicaria obij', quz ab obij'
inmittit, et qua iuvat' pot' ad species ex p'roffz. seu actualz
obij' in n'oz elicitioz. Oportet etiz species imp'roffz distingue-
re ab exp'roffz. Ex p'roffz aut' ip'f' actuali d'no. Imp'roffz aut'
p'roffz actuali vicaria obij' imago, quz pot' iuvat' ad n'oz elicitioz.
Oportet deniq' dupli'z clase distinguere species imp'roffz. Sp-
ecies imp'roffz, alia e' sensuili'z, et actuali alia, alia intelligibi-
li. 1^a statuit' ad adiuvandaz pot' sensuili'z. 2^a ad
adiuvandaz int'z.

3

In g' epifig' p'redictoz species, prova-
riat' p'p' manifestemur. 1^a dant' species sensuili'z, et maai
ex ternis. P'obal: obij' p'oz intra p'p'oz vifit, aliz ag' in
p'ca vifiva q' inmittit' species sui. P'obal: q' n'ile ag' in
aerle, q' agat, nisi nemo p'p'oz inmittit'. P'obal: si
obij' nil agit' in p'ca vifiva, n'c' aut' pot' vifit, quando p'z
esent' ad quando ab sent' g'.

4

P'p'oz xxi, occurrendo ad iuz-
andaz simplici'z, int' occidit, et rei coloratus. Vada qua-
niz nec simplici'z nulla d'quanti' xad, aut d'pectura p'obal

merito vocat' ab oculi aspectu ignorat'. Merito xent' Novatorum
pulsula, quodq' lucis reflecti ab oculo in oculos, quod imagi-
niz, quodq' ab oculi aspectu, et pingunt. Sed ista res p' se, videt'
nly videt' potest de medio speciz impressz, quod sicutur. et
ud qui speciz distincti ignorat. Nihil ita imago apud oculos
aliquis accens, ad se ipse in corpusculis sub floatib', apud distincti
et speciz impressa e' sua accidentalis.

Impugnatur hoc Novatorum
pinamentum: imago immissa ab oculo recipit' intra oculi corpo-
re, et ipse aliquo sp'at' aut duo corpora in oculis in penetratione.
Dicitur: Corpora ita imaginaria intermitunt' p' poros oculi
sicut semisferma. Dicitur: n' possunt poni ita ce' figurati, et ordina-
ti, ut possint recipere imaginem eorum eorum figuram. Imago
si quantum' parva e' inextensa, hinc dicitur figuram,
dicitur q' parva, certo sp'at', et ordine potest. Vnde in oculis
intra oculum, quod' parva imaginis debet' reperiri potest cor-
pore, et quod' transpat'. Si imago hinc sumitur parva, hoc modo si-
tas, eorum modo fieri decubent' e' oculorum poris. Si imago par-
va a hinc modo hinc ordinata, alio modo ordinati debent' oc-
ulorum poris. Nihil ita imaginem parvam hinc dicitur, modo: ordi-
nata, et alij alij distincti, et dicitur sicut' q' e' oculi hinc
poris, dicitur modo: ordinata, q' repugnat.

Species impressa in oculis, et in se ipso. Probatur ex eo q' dicitur

sententia, et ita in proprio imaginam obla oij anthe in saig
 aliqua species relicta fuit in seorsio interno, unde nec
 imaginatio procedat: q^a quando obij v^o visu fuit, immisi
 aliqua species, quz post relinquit. Dico l^o 3° q^a finitudo
 in graues sensus interni eoz modo efort^o ces post visionz
 obij, acante itz, q^a quia falsis e^o nullo, quim unquz vi-
 diu coloratu, n^o potest itos imaginare; quia utz eoz aliqua
 nota vidit, facile in fantasia, coloru ad pingui^o fantasia
 verso modo a facta q^a post visionz obij, acante itz: q^a aliqui
 reliquit imp^o s^o in phantasia; hoc autz vocam species

ca 1
3° p^o

Dico species imp^o s^o intuitive proxima. immensissima e^o int^o dei
 hypoteticis. Dico l^o q^a sicut cogitatus, indigent ad noscendum ma-
 citate, specie imp^o s^o sibi proporcionate, sicut mali, sicut
 i^o ad noscendum spirituales, indigent specie sibi proporciona-
 ta. scilicet intuitive. Dico l^o autz q^a species imp^o s^o ad qu-
 ai ad inuicem obti^o p^o, eoz ipse resultantz: unde dicitur vulgare
 loquuz ab inuicem specie p^o notitia; et qui species material-
 inopia, ut eoz ipse p^o exat, eoz p^o inuicem spirituales: q^a loqu-
 xit species intuitive, et spirituales.

Alitque omz probant, eozco,

q^a ex speciebus accide, pot^o remissioni eoz x^o q^a quz
 inuicem p^o statu conueni ad corpus: q^a aliqua species relin-

N^o ego cog^o, et a signo dissipat^o, oia efficiens aliquid operat^o imp-
 a p^o q^o ip^o n^o debet immutari a p^oso, et pass^o immutare. Qu^o vi-
 sua nil agit inob^o: n^o debet immutare obtu^o; aliter q^o p^ocar-
 ad obtu^o p^osentia^o detra^o ad vidend^o, et nunqu^o obtu^o absente
 detra^o inferri^o zeelo, aliquid d^o auerre, et p^osentia^o obtu^o ip^o
 p^oo, ut se doiret. Nec, q^o obtu^o p^osentia^o nil potest p^o p^oea-
 pacis imp^oso.

W.

Objection^o 2°: L^o om^o Corp^o colorata inob^o, et
 singuli insiantib^o emittunt sp^oci^o sui, in? Sed neuxypo-
 lost^o alic^o. Probat^o 1° par^o mixt^o: n^o inexactitudi^o, et sup^o f^o
 sua^o illa sp^oci^o multiplicat^o, quando nulla ad^o p^oca^o
 qu^o mixt^o. Probat^o 2° par^o: si Corp^o colorat^o sol^o imm-
 uti sp^oci^o sui, quando ad^o p^oca^o, ad qu^o immutat^o, sequ-
 nit^o, q^o Corp^o detra^o ad p^osentia^o sp^oci^o p^o p^osentia^o p^o
 q^o Corp^o immutat^o ap^oca^o: q^o p^oca^o aliqu^o qual^o p^oca^o in car-
 pore videndo, ut Corp^o detra^o ad immutand^o sp^oci^o: q^o ab-
 surdissim^o. Ecce xat^o nostro modo discurrerem^o sp^o.

W.

Nec,
 eligendo 1° parte^o disjuncti, negando q^o 1° parte^o mixt^o,
 cuius p^oca^o fals^o. Vident^o inmutile, aut inexactitudi^o,
 q^o Corp^o inob^o, et singuli insiantib^o p^oca^o su^o ubi^oca^o,
 sua^o q^o p^oca^o, sic, nos, q^o p^oca^o sp^oci^o sui. Nec pro-
 sent^o debet urgere Althomist^o, qui a se sunt sensant^o po-
 ni^o zeote sine sp^oci^o p^o emisso^o estu^oio^o lucis, aut alio^o

111
p^r uerientius, et p^r tingentius organa sensus. Sicut enim Corp^u
coloratus semp^r omittit effluvia illa speciosa, quae ad speciem
n^r sic nos dicim^{us} semp^r immittere speciem.

Obicitur 3°: tact^u, et gust^u
tu n^{on} egent specie impressa. Probat autem tact^u, et gust^u n^{on} fensu-
ant, nisi sit obiectum omnino approximatum: quod n^{on} egent specie, quia et
ad approximatum, aut generaliter uicem illius. Potest tamen per speciem
despiciantur, negando eam. Quod tact^u, et gust^u n^{on} egent specie
propter obiectum approximatum, nullo modo probat. Quia ex specibus spe-
cium: cum enim alij sensus, qui tendant in obiectum procul ad rem
remotum.

2° nec negando autem, et probationem eam. In tactu, et gustu
suscipiuntur species, quae ad dicim^{us} obiectum immittit per sen-
sationem: et quia potest illis immittatur, nisi aliquid de nouo
perducatur in illa per tactum. Itaque quoniam uero obiectum sit aliquo-
modo per, dummodo n^{on} sit impressa per delectat speciem immittere.

Obicitur 3°: sepe uiderem^{us}, aut intoliam^{us} obiecta distantia, ut albus,
et niger, et sic de talibus sensibus, interu^{um} speciei coloris. Quibus ful-
atque huiusmodi sensus. Probat minor subtilitas: species coloris distan-
tibus, et in se distantibus, et in imaginibus, imaginibus autem
distantibus distantibus, et distantibus, et in interu^{um} sensus occupat
atque ful^u imaginibus distantibus. Minus uero distantibus: sicut enim in
ad partem labii, et potest dari simul in uero coloris albi,

et magis coloris nigri, sicut in sensu, aut in...

Nota

De se est in se, negando magis suum. Ad probandum, ne-
 go magis, et ad probandum. Imagines rerum
 suarum possunt in se deas. Deinde de speciali parte
 imaginis albi, et tunc in se albi, et in se nigri in se
 se deas, et in se partibus, et possunt se in se in
 tu, ut sequitur facit. q. n. omnes imaginis rerum dea
 riarum in se deas. Nota apud e, q. dicit quod
 unquam, quod in se talis p. n. talis imitatio unquam, et p.
 quodam participatio analog. Quia facit e in se in
 ad placitum. Pars representativa albi, et nigri in se in se
 a, quodam se in se deas rerum. 2. n. in se
 gines p. n. talis imitatio unquam.

17

Nota 1. speciei improprie

sententia re integravit diversitas. Nota: q. unoquoque ob-
 stantia producit speciem suam, q. refertur speciei propriae
 alio. An si fuerit 1. q. si fuerit pars albi et alba, et
 terra nigra, albus tamen, et niger, n. possunt pariter unum,
 et eandem speciem. Sicut dicitur: q. si par. albi nisi regit aliquo
 Corpore opaco in se posito, manet in se speciei alterius
 alii, quod n. legitur: q. speciei, que manet in se ab speciei, q.
 ut abijt.

Nota 2. speciei intellectuales et indivisibiles. Nota:

Sumit ex una quatuor spiritibus, quatuor in appropina-
ta subto, cui intoret, Cui autem subto, si simplex, ut po-
to spiritum, neq[ue] heat partes intoret, et q[uo]d quatuor, q[uo]d
recipit simplex debet eo, partes q[uo]d exeret. Nota 3^a de
ad hominibus, species impressa n[on] est facta obli[ta] representat
seu virtualis, seu actualitatis, aut n[on] differet ab speciei
prosa.

19 Nota 2^a, q[uo]d species sensus n[on] faciunt ipse, utq[ue] d[icitu]r
ly, utq[ue] Nota 1^a q[uo]d alit[er] quando videm[us] partes, duo vid-
em[us] imaginem partes, et partes ipse. q[uo]d d[icitu]r expe-
riat. Solum videm[us] partes media imagine, seu specie.

Dicitur: Quando speciei coloris intoret in speculo, et refra-
cti ad secundu[m] videm[us] ipse speciei: q[uo]d sentit utq[ue] Nota
q[uo]d speciei potest utiq[ue] sentiri, utq[ue] sentiri recipit
stabilit[er] in aliquo subto extra sensu nostru[m] minime
vero, quando recipit in nostro sensu, ut transferant in
medio.

24 Nota 2^a ex pluribus in speculo n[on] videm[us] speciei obli[ta] colo-
rati, et immixtati obli[ta] ipse. Hoc argenti d[icitu]r speciei
notat q[uo]d si speciei ipse videm[us], semp[er] apparet videm[us]
et h[ab]et utiq[ue] ubi recipit, et nunq[ue] apparet prope-
natio, et q[uo]d apparet multo pro functione, quando d[icitu]r d[icitu]r

tri: q^d n^o videt^r species, et ipse obij^o, cu^m fuerit p^rca. =
 2^a de specie^{bus} sensibilib^{us} dicim^{us} p^rop^rta^{rum} eternalit^{er} dicend^{um}
 q^{uod} de specie^{bus} intualib^{us}, quib^{us} n^o d^{icitur} fieri utq^{ue} d^{icitur} imp^{er}fecto-
 exercitio d^{icitur} fieri utq^{ue} p^ro^{ter} p^ro^{ter} v^{er}o d^{icitur} fieri utq^{ue} p^ro^{ter}.
 monz se p^recedentz sup^{er}iorib^{us} specie^{bus}, ut quando de
 illa d^{icitur} p^rutam^{ur}. V^{er}o autz ad d^{icitur} fieri specie^{bus}, utq^{ue}
 requirit^{ur} specie^{bus} p^ro^{ter} p^ro^{ter}, seu specie^{bus} reflexa^{rum} p^ro^{ter} p^ro^{ter}
 utiq^{ue} v^{er}o.

Caput. 2°

De habitu, et eius sub^{jecto}.

Quisq^{ue} p^ro^{ter} vitales adjuvant^{ur} ad habitum. Si consent^{ur} se-
 re p^ro^{ter} p^ro^{ter}. Habitus est infusus, et acquisitus. Infusus
 (sicut d^{icitur}) est quilib^{et} sup^{er} nat^{ur}alia indita a Deo p^ro^{ter} nat^{ur}ali
 in ordine ad eliciendo^{rum} ad sup^{er} nat^{ur}alia. Acquisit^{us} est quilib^{et}
 q^{uod} p^ro^{ter} p^ro^{ter} manent^{ur} in p^ro^{ter} vitales, et o^{mn}ib^{us} exceptione actuz
 facilitam^{ur} q^{uod} ad act^{us} s^uos. Infusus, et acquisit^{us} habit^{us} diffi-
 m^{us} explicim^{us} in Logicis. N^o uno d^{icitur} d^{icitur} acquisit^{us} ac-
 enduz est, quoniam infusus potius ad Theolog^{ia} p^ro^{ter} p^ro^{ter}.

Exij

Ita habitus acquisit^{us} ab experient^{ia} demonstrat^{ur}. Videmus
 enim q^{uod} actus difficult^{er} elici^{untur}, et ipse operant^{is} us^{us} facili-
 dat^{ur} acquisit^{us} q^{uod} d^{icitur} d^{icitur} modo a se^{ntentia} p^ro^{ter} p^ro^{ter} p^ro^{ter}
 p^ro^{ter} p^ro^{ter}, ac d^{icitur}. Causa quib^{us} p^ro^{ter} q^{uod} d^{icitur} d^{icitur}

ad assensum potest vocari habitus. 2^a autem habitus ad
 subiectum educat, et sic probat: quod ista facultas nunquam
 autem respicitur respectu actus. Sicut dicitur actus respectu
 sit, semper dicitur. Aliunde videtur inproportio in ac-
 tibus ad passionem habitus. Ingressa videtur per se in
 habitu, qui emittat per se actionem actus. 3^a actus videtur
 dicitur per se habitus.

Duo munera Coercit habitus

inproportio 1^a illi inclinatio (si sit libera) ad actum, ut
 per se dicitur, qui frequenter iurare solent. For-
 sitanem enim in modum propositum animi ad: tenent, et
 i^o iurandi. 2^a per se ad peccatum, ut facilius operetur. Hoc
 est cooperatio dicitur. Dubium tamen, an habitus ad: non po-
 3° per se deueniendo eiusdem ad productionem actus, an-
 tiam moralit.

Quod in specie habitus per se deuenit. Prob-

at, quod si sit habitus, et habitus cooperatio facultatis in se-
 ly ad operandum, et sic inoperando, ad in se cooperatio ac-
 tuali sentiri in eorum animi conatu, ad minus vix inpen-
 dim, quod cooperatio, quod in laborum: 3° si quis quod potest
 ad iurandum ad aliqua dicitur habitus est casus in cooperatio
 ante ad motu, que ad seueritatem debent inu, qui ad alios
 iudicis ponderis elevat. De subiecto habitus magis dicitur, et
 liqui volunt, nullus per se habitus inclinatio habitus, frequenter

421
posteriori habitus, sic expressa nunquam volens facile
1° auctu defectu habitus, aliquid in sensu exteriori, et fa-
cultate mixta nulla Cooperari facultate volens
repositio actus. 2° neq^{ue} sensu exteriori, neq^{ue} facultate mixta
libra acquirunt habitus. Mixta autem: nemo vix indolis, aut
faciliter videt eoq^{ue} a se videri, ne molius, aut fa-
ciliter videt post repositio multas mixtionis

¶ Item post
senti inobstante a se ipso deus per prius habitus 1° par-
te. Si habitus deus per prius effectus actus, debet recipi,
et repositio in ea parte, ubi exercetur actus: aut vol
sufficienter applicatur, providensq^{ue} nunquam producat q^{ui}ntu-
bitu oblatione. Vg. de repositio, ubi ad exercetur actus
sufficienter: q^{ui} recipit in ea quatenus 1° potest ad movendū hoc,
libro modo digno, aliquid aut, quatenus 2° vult potest 3° facilius
consequitur impetū voluntatis: q^{ui} vult facultatē acquiri-
tum habitus.

Obijciat^{ur} potest natura n^{on} ff. Capaxi habitus, aliquid in
fanta se, et potest exercetur ff. potest natura. Probat maius: q^{ui} ff.
potest natura potest acquirere habitus, potest nutritiva, et aliis
filiis illis acquirere, q^{ui} nos n^{on} viderim. Distinguitur
potest omnino natura 1° mixta, quae immediate n^{on} ff. ff.
pacci habitus, deate; potest immixta natura; mixta vix
liber, n^{on} ff. Capaxi habitus, neq^{ue}. 2° q^{ui} in exercitio depe-

pendet ab imperio voluntatis. Sunt mediato sensu
 boni, potentia haberi acquirere. P^{11}
 n^o ad mirum huius, ut in nutritiva, visiva, auditiva,
 &c.

In fine sensus exteriori ff. mediato liberi; q^o enim a po-
 t^o haberi. Nam autem sensus exteriori pendet in exor-
 catio ab imperio voluntatis: q^o Probatur autem q^o prohibet
 o voluntatis aperiunt oculos, ut viceam, lites claudunt,
 ne viceam: q^o Negatur, etiam prohibitionis, et prohibitionis
 casus. Volunt^o n^o potest imperare, q^o oculus videt, pos-
 sit o^o requisitum: q^o ocul^o n^o pendet in exoratio ab impe-
 rio voluntatis: solum potest voluntas imperare ut per spontanea
 loco motiva claudat oculos, et faciat, non sicut subrequi-
 sitis ad videndum. Hoc n^o, q^o ocul^o immediate dependat
 in exoratio videndi a voluntate, et q^o potest ad mot^o spontanea
 et dependat, et proxima sicut mediato liberi, et Caparra
 bus.

- 32 In fine sensus interiori proposita evidenti modo n^o potest
 imperare a voluntate, ne casus potest: q^o n^o merita liberi; q^o inq^o
 Caparra habet. Distinguitur 3° sequens: q^o n^o mediato liberi et
 potest actus evidenti modo; et respectu aliorum actus nego. Vi-
 m^o et 3° sequens. Quomodo intus n^o dependat ab impe-
 rio voluntatis quoad exercitum actus evidenti modo; dependat tamen que
 ad ascensum pervenit: nam propositi utrimque modo et potest

possit voluit imperare intus, ut hinc patet, quod ab-
 luti parti a sensu. Ad summum q^d probat in facta, q^d in
 huius n^o Capax habitus, quod ad actum, n^o q^d ab-
 lute n^o Capax habitus.

33

Ad probationem in facta intelligitur nota,
 q^d intus e^t mediate liber et q^d aliquando q^d obla^{ta} existan-
 tia incertitate speculatur, n^o pro conatu ventis aliquando
 hanc, aliquando itz speciz³ spectat. Unde infra, q^d
 actus habitus facultatis existens, V^o logica in intellectu
 q^d intus sit mediate liber ad respondendum eas existens
 veritates si proponant, et q^d sit mediate iⁿ ad spectan-
 tiam speculatur eaz³ veritatz, et ut q^d proponant. In quibus
 n^o q^d intus acquirere potest habitus, quibus loqu³ acqui-
 rit p^o facultate existens easq³ speciz, quibus existens
 intus veritates itez³ agnoscat.

Obijci^o 2°: hoc potest ad in-
 clinandam pot^o ad actum; et sicut dicitur Capax huius in-
 clinandam sicut dicitur acquirere habitus. In fine mar-
 habitus ponit ad inclinandam pot^o ad actum inclinacione eui-
 ta, neq³ inclinacione huius inata, dicitur. Habitus innate in-
 clinat ad actum, q^d n^o sicut pot^o ad illud, et itz facultate, q^d
 actus facultat³ proximare actum, quibus in ea pot^o. et hinc
 actus proximit³ ad actum vocat³ inclinacione.

33

Obijci^o 3°: facultas

Cyrtizandi provenit unico ab actu actiu; d habui actiu
 respectu unico in intus; q^a p^a exequutio n^a acquisita
 bitu. R^ao maiu: q^a act^o cyrtizandi e^a artificiu, cu
 si fieri autz unus provenit ab alio. R^ao minui: q^a hab
 ut^o actiu n^a potest respectu in p^a n^a d^a noscitur. q^a p^a p^a p^a
 intus.

36 R^ao, q^a in actib^o duplex dat^o habui, et doctri^o et
 usui. In facultat^o exercendi ab actu (quod e^a i^o q^a) u
 terq^o habui respectu intus; et in facultat^o exercenda
 aliqua d^a p^a exequutio, hab^o doctri^o p^a intus,
 et habui usui in p^a d^a facultate exequutio. Vna
 h^o hab^o usui analog^o i^o actiu h^o nom^o actiu

Capitulum 3°

De facultate nutritiva

37 Vitam nutritivam p^a n^a aliudq^o p^a immutandi alimentu,
 illudq^o docentem in p^a p^a alii. Sed ut ea immutatio n^a fiat,
 n^a p^a p^a, et ut similit^o elaborat^o, incise. q^a y^a nutritiv^o et
 nam^o plures aliz facultat^o, illiz adferunt^o: aliz p^a p^a
 cipalior^o p^a p^a V^o facultate fermentativa in alterand^o
 alimentu p^a p^a d^a ex m^a d^a actiu. Necni ex
 cxi incipit in actu, ubi e^a salida m^a p^a, q^a p^a p^a acci
 dit p^a p^a, et p^a p^a in p^a m^a, ubi d^a d^a humor gastricus
 mag^o actiu, q^a p^a p^a

38 2° vi tripulativa. Caececael V3 mox p^a motu spe-
ritaney comocantur, possessio p^a fuit p^a motu p^a istaru
ticy ventriculi, qui dicitur iuncti, elapsi et vo: accipi,
quo fit, ut dicitur factis digerent. Tunc impetore rei-
duant paxer. Mox p^a p^a motu p^a motu p^a motu p^a motu p^a motu
Caececael multu quatuor dicitur, niliam paxer p^a motu p^a motu
exmcalorie.

39 3° vi segregativa ea separata partes aliis
nutritione ab imitudo. Mox dicitur inoicou, qui exfer-
entia cui: no calor manifestio huius segregandi mo-
vendo infensivita partes rei Caececael, ut dicitur ino-
paxer dicitur.

40 4° vi de ferendi alimentu, cy opus fit,
invocari Corporis officiu vixit elaboratione fieri de-
bet dicitur vi, qui alimenta dicitur, quo oportet, ut vixit
vixit. Tunc fit p^a motu, quo receptacula se dicitur
dicitur spe mixtura, vixit vixit, ut dicitur ino-
dicitur alimentu. Mox dicitur si vixit vixit vixit vixit
vixit vixit ab ore infomacru, dicitur quod vixit vixit
vixit cy alimentu jam macta dicitur exmca offi-
cino, malit. Tunc dicitur p^a motu p^a motu p^a motu p^a motu
quatuor dicitur.

Omnes ipse et alij facultate tanquod dicitur

dicitur sicut de se habent nutritioni, quod sicut inducitur sicut
 tunc alimenti in suo sicut alii. Dicitur sicut de se habent nutritioni
 tunc intro, et tunc reliqui vegetabilium. Nutritio humana sicut in
 productione unius ad xam ad nouum magis, et sicut in, in prod-
 uctione et sicut sicut in noua materia. Nutritio reliquorum
 vegetabilium sicut in productione nouae partis ad in noua materia
 sicut in materia alimenti ultimo disposita.

92 Nutritio, quae sicut
 parte, et rigorose causa efficiens respectu nutritioni? Potest
 tunc dubitari, an tunc sicut sicut causa dispositiva ali-
 menti, quod tunc per se fiat donec sit proximo aptus ad recep-
 tionem ad, et tunc ad universales introducant ad ad exi-
 gentiam magis disposita; an vero ipsae vident, quod nutritio sicut
 efficiens causa tunc tunc, et productiva nouae sicut?

Res,

93 ipsae vident, quod nutritio eo tunc productiva nouae sicut immu-
 tatione rationabilium; et nouae unius sicut immutatio
 nouae. Probatur: si debet tunc effectus causa universalium qu-
 ando adesse causa parte proportionata; et ipsae vident sicut pro-
 portionata ad productionem nouae sicut immutatio. q. Nam me-
 ritum: quod vident non inferioris perfectionis effectus producantur
 in sicut sicut sicut applicatis; et tunc nutritio sicut in-
 sicut sicut.

This is the first of the series of papers
 which I have prepared for the
 purpose of illustrating the
 principles of the new system of
 agriculture. It is intended to be
 read by the farmer, and to show
 him the advantages of the new
 system, and the manner in which
 it should be carried out.

The first principle of the new system
 is that the farmer should not
 be content with the ordinary
 mode of cultivation, but should
 strive to improve his land by
 the use of the new system. This
 will enable him to produce more
 food for his family, and to
 sell the surplus at a higher price.
 The second principle is that the
 farmer should not be content with
 the ordinary mode of sowing, but
 should strive to improve his
 seed by the use of the new
 system. This will enable him to
 produce more food for his family,
 and to sell the surplus at a
 higher price.

The third principle is that the
 farmer should not be content with
 the ordinary mode of rearing his
 stock, but should strive to
 improve his stock by the use of
 the new system. This will enable
 him to produce more food for his
 family, and to sell the surplus at
 a higher price. The fourth
 principle is that the farmer should
 not be content with the ordinary
 mode of selling his produce, but
 should strive to improve his
 produce by the use of the new
 system. This will enable him to
 produce more food for his family,
 and to sell the surplus at a
 higher price.

Caput 23
De quinque sensibus.

33 In hoc merito vocantur sensus ^{quasi} sensus, q^{ui} sunt in Corpore
reorum Speciei, p^{er} sensus imperantur p^{er} q^{ui} moria ad
sensitiva obia discernenda p^{er}ocant. Istorum 3 mag^{is} obia, et
organu vzevit explicom. V^{isus} p^{er} oculu maadu p^{er} cephuca

Coloris, et lucis. = Auditus poa maadit p^aceptiva soni =
Olfactus poa maadit p^aceptiva odoris. = Gustus poa ma-
adit p^aceptiva saporis. = Tactus poa maadit p^aceptiva re-
liquarum quaru.

3. Cuiusmodi¹ facit inferos, q^d ang¹ sub-
dy uniuscujusq¹ sensus. Obly¹ visus e¹ Corp¹ lucidus, eo-
loratus. Obly¹ auditus Corpus sonorus. Obly¹ olfactus Cor-
pus odoratus, obly¹ gustus Corpus saporis praeditus. Obly¹ tac-
tus Corpus aliqua ex reliquis qualibus Corporibus. = Ob-
ta¹ frata sensus s¹ color sonus, odor sapor, et ac-
cida¹ tactivitas. = Nota, q^d lux ab aliquo dicitur par-
tiale obly¹ frate visus; ab alijs pura dicitur ad videndum
solum q^d color obly¹ frate.

36 Dico: in dno visus debet ad-
di, eo p^aceptivus figurarum: ang¹ oculis dno scim¹ ro-
tunditate quadrata, reliquas q^d figurarum. = Dico: oculis
dno scire figurarum inquantibus coloratis, n¹ inquantibus
rotundis v.g. = Insurre: quando quis videt s¹ p^aceptivum
rotundum, quamb¹ ita nullo alio sensu attingat, dno scim¹
n¹ solum eo coloratis, et dno eo rotundum: q^d oculis p^aceptivum
rotunditate, ut dicitur.

37. Dico, q^d dno scim¹ quidam s¹ p^aceptivum
eo rotundum, sed hoc n¹ dno scim¹ maadit oculis, et p^aceptivum
rotundum. Oculis videt coloris ex omni figura ad lineam, qua circum-
feruntur, et ut dicitur lineam n¹ videt solum coloris: inde inferuntur

lineas eo tractatus Corporis illius, praevidet, Corp
 eo rotundus. Necesse adeo fuerit, ut aequaliter et in
 lido fiat, quantum n^o advehat. Dico, ad quod sen
 sus p^o tines p^o p^o ceptio figur^o. Res, p^o extimere adia
 cit. Itaq^o, qui tangit, et qui videt sensus uterq^o nos
 cit^o rotunditate; hinc tam discrimine, q^o tangens sen
 sit itaq^o fructu p^o actione tangendi; videri aut^o p^o il
 lorum deducto ex color oculi lineis circumscripto.

33

Act-

organa sensus deventiam. Organum visus, sive oculi
 mixtae structura disposita cana. Quis mechanis
 my pass^o invenietur apud Modianos. Nos huius sp
 endiose dabim.

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

forame p^a q^a unica subsagioni videt = 2^a vocali
 a. q^a apud anteriori adiphonia^a inf lamina cornea
 longi parte posteriori (myloty occidit decurrit) opacit
 et alio gaudet nomine, scilicet flexorii.

36

3^a vocali ubi q^a m-
 ilito subtilior, quae cornea. Et in medio partii anteriori
 forame n^o equi magni, ac forame adnataz. Unde scilicet q^a
 labia huius forami videt p^a forame adnataz inf cuq^a

de quibusdam coloribus vitiosi. In hac de causa Sicut ap-
 hat. In medio reliquorum ad hanc usque vocat pupillam. De p-
 ossione ubi, et sicut apollaxi Choroidei.

37

2^a tunica vocat

retina, propter figuram rotam, quae profert. Ista mox par-
 te oculi ambit, quae praecedentes. = 3^a dicit vitrea ab hu-
 more, quae includit, et cuscavit. = 6^a dicitur Chrysallina
 occupat similiter ab humore vitrea inclusit: propter nimiam
 subtilitatem vocat etiam aranea. Dux postrema tunica dicitur
 nisi pars ad distans reliquarum praecorum, quae omnes ap-
 pant. Haec videtur esse: quae quatuor 13^{is} solis, aut pons solis
 oculi ambiunt, aut postrema solis circumlegunt humore
 vitream, et chrysalinam in centro positam.

38

Coloris humoris

1us vocat aqueus, quae aquae similitudo: inuenitur post tunc
 et corneam. = 2us dicitur Chrysalin propter suam diapha-
 nitatem, namque pars humoris, visum suum fluidum, et dux
 scilicet ad inspicere quae dicitur. = 3us nominat vitreus
 et est similis humor dicitur, et minimus fluidus, quam
 minus densus, quae Chrysalinus. Iste est praecipuus parte
 dponente organum visum missis aiji minus 3^{is} facere vitreum.

Disputari solet, in qua occuli partē fiat visus? Uednu
Haec opinio est facti demonstretur, et res o' n' magni mom-
enti.

59
Organum dicitur propter auriculam exteriorē, quae eam
imaginetur, et ponit exitum partem. V' foramen valde for-
tis ducit usque ad annulum, qui pellicula quadam reple-
ta sublegetur. Hic annulus eadem pellicula vocatur timpanum,
propter magis similitudinem cum timpano militari. In-
veniuntur praeterea quatuor officula, quae suis nominibus ro-
tantur: alterum dicitur malleus, alterum incus, alterum cubiculum,
tercium aeris spacer. Post tympanum aliae labinae spinae
anae utroque in expira on tympani acis p' cutis et in
n' su fo co lo. Intrae Cubitale dicitur spinae acis quon-
da que num quing tas removet. Sub hac explicatione
pulsione assensum Monent, quomodo fiat auditio
varias undulationes acis externi moti a Corpore sono-
ro, et in pingentis in tympanum auditum, et p' uxta nu-
munera o ffu m alei, et bre adi, quoniam o mnino o o
plexata.

60
De proxiore officio hoc notavit naaxal, quod mu-
sus ore sonat, et equalia o ffa hae in fu ru o, et in o o o.

Similiter rogamus hinc in qua parte huius organi fiat a-
 uariatio? Uel quo difficult' res hic dubio, ac proce-
 denti. Nec sufficienti ratione delecta sed. a fuerat huius sen-
 sationi. Et certig' ad experier, exiatis scilicet huius orga-
 ni, n' fieri aut auditio.

Organus olfactus respicit interior, quod
 apertis superioribus sponitur exorsu, q' d' interior foraminibus
 ubi h' sim' s'actet. Unde nomen accepit offi' Cerebr' s'.
 Interior namq' Cavitas oblonga unica, seu Cuticula, ad
 qua ex cerebro innuaz s'oz p'ueniunt, et delectant. I-
 Supra ei tuberositas intra ip'su Caput s' due tubercula, de-
 quib' aliqui asserunt, eo oca in qua exoritur ad offe-
 ciondi. = Nota, q' d' tubercula foraminibus offi' auditus
 ad r'ib' deferuntur ad off' actus, d' athena in spiritalia s', ut
 ostendit et ibat hunc excrementi s'oz cerebri, et q' r'ia-
 xer demittat.

62.

Organus Gustus respicit in lingua, et palato.
 Nil notatu dignum h'et h'ec organizatio, nisi, q' d' epu
 Caro tenera, et p'p'osa s'oz, ut in se recipere possit, et bi-
 bore s'oz dispersos Cibum, ex quib' s'oz percipi-
 p'it. = Organus Tactus respicit int'ore Corpore, itaut p-
 arter oer solias sentire possit molitig, d' uilitig, af-
 p'uitate, et similia accidentia Corporis d'angerit; ex
 qua q' d' cepione nascit dolor, frustio, Iucunditas.

Quamvis dixerim partem esse salutarem Potero tamen
 nulla, apud aliquos, partem excoriorum hoc univer-
 sari pro: ne deosio diffidat incantant tamen
 minus modicorum sicut neque tunc semper respiciunt
 esse sequentem (ingrunt) Quando a purgatione
 vulnera nescimus dolere in ipso esse, et in dicitur
 se mentem tamen que auctorem dolens Capax.

Caput 33

An sensus falli possit?

63 In nomine maiori obiectu, que a sensu accidunt necesse
 dicitur, nec discursivo. Hoc potius supponenda, que
 precepsano. Itaque, quibus iudicium esse ab eis, aut tamen
 aut sonora, aut benedictio eorum, que illa videtur
 uat. offendi, et non sensu, et in iudicium.
 Pertinetque In nomine maiori sensuiva, et reducit ad iudicium
 apprehensio.

64 Non oportet in membris excitare doctrinam
 in iudicio Summarum anobis iudicium excoriorum, aut
 falsitate apprehensio. Dicitur, apprehensio, necesse
 pro ut, necesse falsi. Quomodo autem possit esse
 in, aut deformis esse? sic excipimus. A parte potest
 esse deformis rei vixit in se; nunquam tamen potest esse
 dicitur esse in iudicio respectu. Sit exemplum: Viso modo de fa-

deo, & vero apprehendi aliquis motus aureus. Im-
 nos apprehendi dixit, & illi moti: prout & in se; prout
 te dixit, & suo obvio intuitu respectu: quod ita apertus sig-
 nat, et representat motus aureus, prout motus in unum au-
 xium & unum illius obvio: moti autem auxio filio & ca-
 dunt, & sic est operis imago illius.

65

Supra hanc doctrina

no ad dicitur, in modo proficere: sensu facti possum, quod
 prout in se; facti autem non possum, quoad unum eorum obvio.
 1^a pars experientia probat: quod semper oculis apertis, quod
 reus non, ut cum videmus colorum eorum in glo, aut co-
 lorum varietate prospiciunt per unum triangulum.
 2^a pars probat: quod in predictis, et similibus casibus co-
 loris illi non sunt alia, quod certis locis, et ita quod visus
 modificat; atque hanc modificationem percipimus: quod percipimus
 in se, quod reus est: quod sensus quod suus prout obvio non fal-
 lit. Similiter de seueritate de auditu, tactu, &c.

66

Obi-

et si in Cognitione sua factum sensu quod suus prout obvio.
 Probat autem sensu per se percipit Corpus prout a spectavi-
 le; & non autem tale Corpus: quod percipit, quod non autem a fact-
 um. Obiicit 2°. Sopo de motu illius motus non sunt
 species Corporei falso assumptis, duntaxat sensu per se
 percipit Corp^o coloratum, quod neutiquam ad, & Corp^o coloratum e

prout obicitur in sensu & visu factibile, sicut prout obicitur
obicitur d. n. p. d. factibile sensu, quod intus, & intus
potest fieri factibile, et sepe factibile prout obicitur a factibile se-
n. suo potest fieri simile factibile.

67

Horum argumentorum solutio clarior
aperietur non sicut doctrina sensu. Ad 1° dico, sensum
transmissivum non factibile prout obicitur: non, re vera dantur ibi ea
accidentia, quae sensibus percipiuntur. Dicitur tamen sensus factibile,
quoniam non aliter corpore, quod illis accidentibus coheret. Nec
autem potius intus factibile, male inferendo, quod ipse
oculus. Oculus videt colorum re vera existentem. Inf-
erunt intus, ibi dari substantiam cui color inheret. Falsum.
Et d. n. n. loquens transmissivum errorum intus ad sensum,
quoniam in sensibus occasionaliter procedunt. Ad 2°, quod dicitur
in intus illius parte, sensus posse factibile, quia res pro-
ut in se. Id est res, possunt esse aliter, ac iudicantur ab
intus in sensu per seceptionem sensus.

68

Ad 2° non simile
inaparentibus. Demum spectatio, aut alijs, aut alijs si-
militer, quibus aequaliter operantur, aut aequaliter inopi-
sentantur, non sensus circa prout obicitur, & intus dicitur
factibile. Non, d. n. n. producit vocem colorum, quatenus, li-
ter modificatur, ut aperirentur. Colorum, quatenus dantur. Si-
cut 3° oculus per se capere colores vere existentes, non sicut ac-

in Cochleari p^ro: q^d Circa fuis ob^o n^o fallit. Si 23. oc-
 culus p^ro: q^d modi fectos lucis, vere, et ex^o existente, q^d
 amb^o int^o fectis iudicet ee^o flaviter Color: q^d n^o fectis
 d^o int^o accipit.

69. Dico^o max^o q^d ob^o visus ee^o Corpus colora-
 tu^o. = Non equivoco total^o, notand^o, q^d Corpus colora-
 tu^o duo dicit^o, et Corpus, et color. Corpus ee^o ob^o, q^d visus
 colore ob^o quo, et immediat^o. Circa ob^o q^d pot^o ex^o
 eron, n^o vero circa ob^o, quo. = Dico^o d^o ob^o quod ee^o p-
 xus ob^o visus, q^d visus pot^o ee^o circa p^ro: ob^o factis. Pro
 Quod ob^o p^ro: intelligim^o tant^o ob^o quo, et imme-
 diat^o. Pro^o, q^d illud unice immediat^o attingit a fectis.
 fectis ob^o n^o quod ee^o inf^o ob^o p^ro: et fectis deno-
 minative attingit a fectis

Ad 33. arguit^o Dico^o max^o per-
 fectio^o int^o resp^o fectis; notand^o n^o p^ro: factis fa-
 lli fectis, quod int^o. Quod ap^ret int^o re^o p^ro: fectis
 fectis fectis p^ro: p^ro: fectis, q^d fectis fectis, et fectis
 fectis int^o fectis p^ro: et p^ro: fectis fectis fectis
 fectis q^d coa^o ab^o fectis. Pro^o ap^ret fectis int^o, q^d
 fectis unice p^ro: attingere ob^o p^ro: ob^o aut p^ro:

77
sensu d'vete re existenti: q' id, q' attingit a sensu pro
sensu, ac proximo existit. Intus ut pote p'fectio
tingere potest, et existere, atq' n' existere, et possibilis,
quod impossibilia: q' ex eo, q' intus attingat obz n' sequitur
lud reba existere: q' sunt illud attingat judicando
existere, cu' n' existat, p'culatibus erant, et falsis. Itaq'
q' intus potest falsi, minime eo sensu, id p'veteri ama-
re p'fectione intus, et sensus imperfectione.

Itic rogabit,

quid illud sit, q' attingit a sensu, quando vulgari
dicunt falsi? Exempli gratia, quividet sicut prob-
et intus sunt amaris, ut creari, ibi adeo oculo coloris, q'
vixit n' ad sicut. Nos oculos tribuim' intus, qui p'ci-
at eo coloris; n' vo' tribuim' sensu, qui videret id, q'
ibi. Quis itaq' quidibi p'cipiat oculus, ita n' falsi?

12 Int' Perturbato Immun' rebat in sicut et quasq'
vires, ita sicut, et facile de sicut, modice duc-
ant. Ipsi colores facile produunt ab agentis vultibus
intoxerant acie, facile q' perent. In hoc discurrerit
modo oculus certo n' falsi, q' reba ibi coloris ad sicut,

quos videt, quamvis non sint stabiles, sicut corpora aëre
 29. coloris.

Phil. Novatores aut explicant. Dicunt in Suetonio
 113. dicitur quod a corpore facta lucis diversis modis ferentia
 aëris roribus, et sparsis pulvisculis, coloris varietatem. rrrrr.
 Nunc ab hisce dicitur ab hac per dicitur, et Novatores in hoc
 uno factis dicitur roribus, et in aliis affert, quod certa lucis medi-
 ficata, talis modificatio potest contingi, et videri ab oculis. Ratio qd
 colores illi contingunt, et videntur, quia quia sit, et in quatuor
 coloribus consistunt, videtur, et ab oculis.

In facili parte respicit ad
 dicitur, et posuit, id, qd roribus attingit ab oculis, quando videntur
 dicitur factis, nil erit, quod id, in quo, et videri videri sit, et opini-
 onis dicitur factis coloris. Similiter dicitur sensibus, et dicitur.
 videri per dicitur sit, et dicitur factis, tunc roribus per dicitur
 id, qd cum sit, in quo dicitur factis roribus. In facili dicitur
 ad dicitur quod aëris per dicitur a corpore sonoro per dicitur
 qd ad nos factis aëris. In facili Novatores dicitur motus videtur
 roribus in aëre, qui certe motus afficit tympanum auditus.

Semp

tam ad dicitur factis, quoniam videntur sit, et dicitur

existente instanti, & sine producta sit ab aliqua causa naturali
Intra qualita Percepta, quae vocat' sonus, & aer undulabit
et inegit in tympany auctu, eorodo, quo alioquin ex-
ical. Ut sensus p^r ciperos obitu n^o existens, p^r in auct' fuerit em-
raoni, q^d apud p^roi soli intui d^r potis.

76

Nota, q^d aliquo-
do fieri potest, q^d n^ol omnino vitari, aut, auctu, et
tam iudicem, nos aliqua auctu, aut vitare. Inca-
uis oculis, aut auctu tota n^o exerceant: unde factum.
Soli exerceat intui falso iudicant. Quomodo dicitur na-
lud hinc exerceat intui n^o sic explicat. In sensu interno exercit
fama sona coloris, aut soni t^r oremant, ac p^r ad ees obitu
coloris, aut sonus. Una p^r ad ees intui n^o coloris
aut soni, aut intui ad hunc iudicant oculis, aut auctu exerce-
ri, et tam n^o modo fama sona exerceat. Non infrequen-
accidit Amantibus, aut aliquo venementi passione preoccup-
atis, ut nimia tristitia, luxuria, aut motu.

77

UNIVERSITY OF
MICHIGAN

Handwritten text, possibly a signature or stamp, located on the left edge of the page.

1800

Comité Sociou

Associaçao Patrio

Quares

Comissão de Defesa

1800

Comité

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

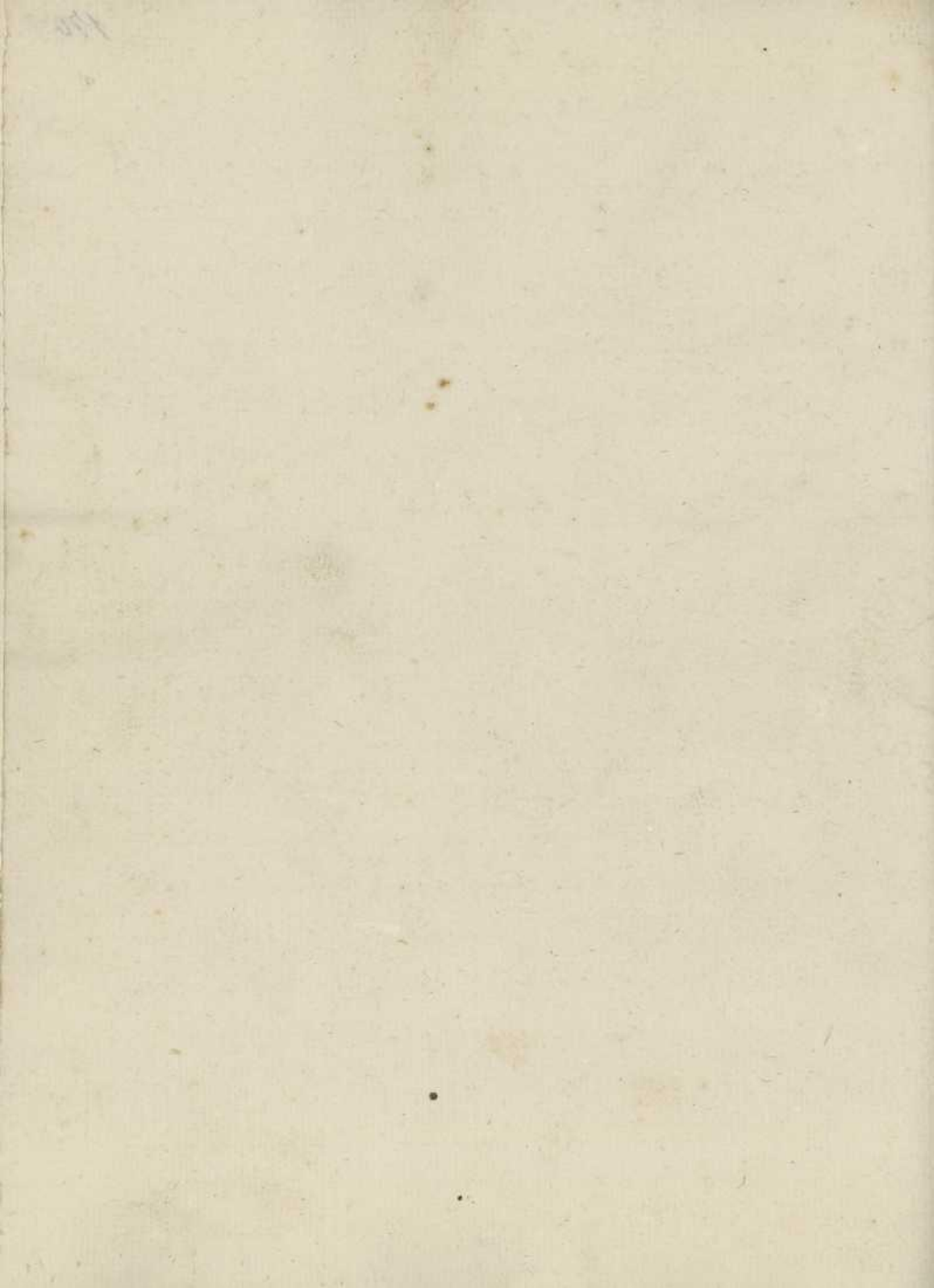
Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Associaçao Patrio

Phica parlatiis

*Eximio Doctiori
Venerabili Patri Fran
Suarez.*

Ex animo appensa.

P *roemiu.*

Parlati singulari Corpori indagare, et celestium
et terrarum, que sub axe sunt continentur, cognoscere, op
o, q^a vilia pluraque Astrologorum postulat, eorum et corpor
y species sunt prope modo innumerabiles, elementorum mi
xuras tractatas quodque veluti nebula se abscondunt,
et nisi divinum experire prudentissimo q^o sagacitati
resolvantur, et pateant. Ubi idcirco difficultate dete
rini abstinere debem^{us} a juvenis labore, quato, q^o stu
dio: qui enim jamodie, aut sibiunda, q^a totus fontis
aut integro mensis haurire n^{on} potest, recusat jejuna
eligenti, nil potius, quod pauca librato? Nonne illas
que post humani captum tota, et penitus, comprehendit
d^{icitur} autem n^{on} dat equi miracula justum calculis mixare,
pro mensura tamq^{ue} nostrarum virtutem, eisdem prodigi
tate magis potius percurrere sentem.

Libert^{us}

De mundo universi, et proceris de Celo.

Capit^{ulum}

Mundi notio.

1^a Mund^{us} est spages ex celo, terraq^{ue} coagmentata, atq^{ue} ex-
his naui, qu^{ae} intraeq^{ue} stinent, At Arist^{oteles}, seu quis-
quis huiuslib^{et} de mundo ad Alexandr^{um}. Unde mundi
nomine intelligim^{us} univers^{am} hanc Corpore^{am} ma-
chinq^{ue} celo, et elementis diant^{ibus}: uno verbo, Corpore^{am}
omni^{um} congeries. Dicit mund^{us}, q^{ui} id^em sonat, ac pul-
cher, et ornatus, propt^{er} eximiq^{ue} venustat^{em}, quall^{is}
et signavit sapientia Creatoris.

2^a Mundi dat^{us}, nemo du-
bitaverit, cu^m omnes intra illius ambit^{um} habitent. Id
dubitavi posset, an unic^{uique} sit mund^{us}, an vero den^t ali^{us} p^{ro}-
hunc, qu^{is} novim^{us}, et necim^{us}? Duplic^{es} error^{um} opposit^{is} in-
venio. Alⁱⁱ eor^{um}, qui opinati s^{unt}, alios extra hunc e^{ss}e mun-
do: int^{er} quos insignis fuit Anaxagora, qui infinitos e^{ss}e
mund^{os} seu iudicabat, seu simulabat iudicare. Alⁱⁱ eor^{um}-
qui hunc mund^{um} adeo uniq^{ue} existimavere, ut reputar-
ent impossib^{ile} ali^{us}.

3^a Int^{er} utrunq^{ue} opposit^{is} error^{um} stat^{us} verit^{as}
receptissima int^{er} bon^{os} not^{os} Phil^{osophi}, mund^{um} defacto e^{ss}e un^{um}
cu^m; possibile tam^{en} e^{ss}e plures alios, quia^m omni^{um} poten-

sive Creatori nullus igitur facile Creatoris, ac sive Creati
 o. Nullus videtur arguitur a priori nullus reperitur. Sola-
 xatio negativa, et sicut omnia fieri Mortalium vj argu-
 ti tenent. Ratio negativa consistit in eo, quod nullus vestigium
 dederit unquam naturae fructuum illius mundi, aut mun-
 dorum, quibus in mente aliquorum Phorum vacua existunt
 nullus praeterea indicium reperiamus in sancta pagi-
 na: et denique nulla ex parte primarij possumus talis al-
 terius mundi existere. Arguitur hoc, etsi nobis non par-
 at evidens, temeritas tamen vincit aduersarius.

2.

Nunc
 mundi esse perfecti, potius supponendum, quod disputandum
 videtur ex illo genosio: videtur Deus universa, quae fecerat,
 otiorum valde bona. Ex eodem sacro textu hinc, mundus
 in eo ipso, non fuisse ab eterno: cum ibi assignetur dies,
 antequam mundus non existebat, utrum vero ex natura rei deb-
 uerit incipere, an autem potuerit fuisse ab eterno, postea
 discurram.

3.

Mundus dividitur in duas sublunares, et supralu-
 nares. Pars sublunaris dicitur terra, aëres, et aquae: inq-
 ualibet ex illis vivencia cognoscimus: inter haec, quae ter-
 restria, et reptilia, in aëre volatilia, in undis aquatilia
 aut supralunares dicitur ignis, et aëra. Ceterum vocat camp-
 ille unamque circum aëris globat diaphanum, et profala-

croculorum defectione ceculo. Astras luminosa sicut Cor-
pora, quae in hoc sphaera fulgent.

6

Quae in parte sublun-
ari partem terrae, aëris, et aquae des regio ignis, seu d^o lo-
c^o reliquis sphaera superior, ubi tanquam in patria sede ig-
nis habitet. Quae in parte terrae, aquae, lucidus, freq-
uenti aëris sphaera. Præterea nempe, quae d^o sphaera sphaera
supra aëris ignis regionem, et ante orbem lunæ: cuius inoe-
xifimile apparet. Sphaera ignis (inquunt) non lucet, et
nos illam etiam nocte non vident, etiam nocte. Præterea non vident, et
nos illius calorem non sentiamus, quando multi milia ploua-
rum sunt nobis proximior, quae solis, aquo tamquam illuminantur, et
effovemur sentiamus. Sicut, neque lucet, neque vident, quare
non ignis est? aut quibus meritis tale nomen sibi vendicavit?
nisi quod a Philosopho ita arbitrario voluerunt.

7

His arguuntur
reant, qui Aristoteli intelligunt de vero, et vulgaris igne. Præ-
terea autem non vident, qui sphaera ignis Aristoteles hunc alium
et intelligunt, quae autem quando subtilissimus, et puri-
ssimus, quae solis mundo sublunari supernatai proxima
est, et per analogiam, seu similitudinem ignis a solari spec-
tat: quae sicut ignis est tenuissimus, et subtilissimus rerum omnium
quas experimus, sic autem illa rerum sublunarium tenuissima,
et subtilissima: sicut ignis luxuriosus fere proprius, sicut

hanc, aut melius, propter exiguum gravitatis, sicca
illa levissima reliquis sublimata^o supernata. Sed
ignis n^o patit^r secerem, aut comissionem aliquam, si neccausa
ha.

Dices, similitudinem hanc esse levissimam, et insufficientem ut
propria regio aëris denominet sphaera ignis. Proterea ali
qui iustici inferunt regionem ignis ex eo, q^d quilibet
flamma sursum ascendit, quasi quærens nati imperium
centum, aut sedes sui domicilij, n^o focus ac corpora gra
via, quæ sunt contra seorsum, tanquam locus sui quietis
unde deducunt, q^d sicut sedes gravium est incensus terre,
ita sphaera ignis est insupremis. Hoc autem argu^o probat
sphaera ignis, p^{ro}ter, et vulgarit^r talis, n^o autem ignis p^{ro}ter
analogia aëris.

3. Res ad 13, id est dissimulare denominem, si est si
militudo illa sit magna, sive parva, nob^{is} sufficit, q^d
suprema illa regio ab antiquis vocata fuerit regio ignis,
ut eod^e modo nos illa nominem^{us}. Cohorsq^{ue} Medici, et
reliquos humores, vocant nominib^{us} quatuor elementorum,
terre, ignis, aëris, et aquæ: nec maiore analogia in hu
mores, et elementa, ac in ignem, et supremam regionem aë
ris. Sed n^o libet in remori elatura amplius immorari.

lo 1023 res, q^d male inferunt Petri pati illi regionem ignis

eorum confuflammy. Flamma afeendit, nōq^a in fupremis
 orat fuy centry, q^d hōi, in mōxerz, ficut reliqua gra-
 via, d q^a min^o gravio^r, quz aēr, et ficut in inferiorz locy
 occupans cogit flammz afeendere. Ad mody, quo vefica
 aēre plena pofita in funco manū fufz afeendit, nōq^a
 quzrat fupra aquas centry veficary, feuf phery puz, d
 q^a ab aqua gravioze trudit. Sicut difcurrendy eſt, p^rter
 tuenda etiz foze regio vaporez, cy vaporez fufz afeendant,
 regio nō odorz, cy y^o fimilit^r fufz ferant. Haez infe-
 runt p^rter aēr perhipatetici.

W

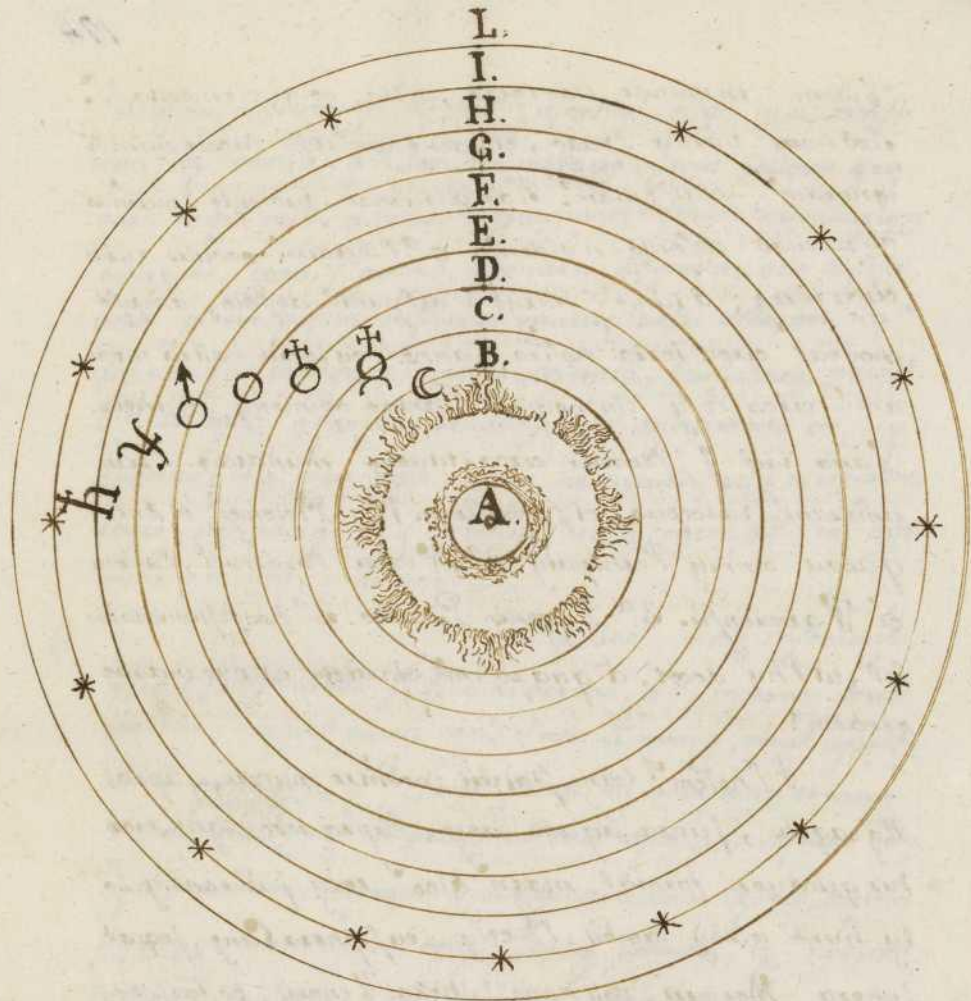
Sed quāto male inferamilli,
 nō dō fublanandi f. Muffici omnes, q^d fuprema aēre
 regiony vocant f phery igni. Seder. Dēatory vocal apud
 omnes empyreū, q^d Grece fonat itz acionez, et itanz
 nemo dixit, fede Dēatory eſt vey igni aēr inferno eglz
 equiparation; d^r propri^r quōdā analogia igney, autem
pyreū nominaverit eglz. Quidā p^rter hōi, q^d nōi ſimi-
 liratione fupremz aēre regiony vocem^r igney, feuf phery
 igni. Sicut hōi ſint de decantata ita quōſtione regi-
 onis igney, qua Novatoze uſq^e ad impudēt^r pulſant p^r-
 ſentia Perhipatory.

Capitulum 23

Mundi ſystemata, ab i demagnitudine
 Mundi.

Videm' in mundo ~~doctores~~, astra, celi, elementa, &c.
 Sed hanc partem passim, etiam nos ipsi incolis mundi
 ignoramus, etiam videmus. Sole aliquando praesens apparet, et
 aliquando absente non videmus, quae praesens occultis gyrat
 circa terram; et tamen (mixta) disputat de sole, an ipse
 moveatur circa terram nostram, an nos circa terram nostram moveamur
 circa ipsum immovibilem? Haec sunt opinionum stragulae.
 Haec itaque sunt praesentata circa situationem mundanae. Quae
 unquam praecipua, et famulatio. 1^a est Ptolemaei, et Antiquorum
 omnium Peripateticorum. 2^a Nicolai Copernici, Canonici
 Warmionensis. 3^a Tyconis Brahe. 4^a haec praesentata
 videtur, ut Phisice docet, et qua postmodum claritate ea explicanda
 quae dicimus.

In hunc mundum statuit in centro mundi, supra
 aquam, supra aquam aerem, supra aerem ignem, et
 hinc quatuor formas magni globi sphaerae sublunariae. In
 hunc hunc globum ambit, 1^a sphaera seu sphaera Luna, sequitur
 sphaera Mercurii, post hanc sphaera Veneti, postea sphaera
 Solis, deinde sphaera Martis, post illam sphaera Jovis, et
 quae sphaera Saturni. Hi septem Celi dicuntur Planetarum. Su-
 pra hos addunt alij duo Celi, nempe Fixamentorum, seu
 sphaera stellarum fixarum, et 1^a mobile. Ob oculos reponit
 magis sequenti.

10 A signat ieruz iniqua, et B globus Lunae representans
 aut aqua, aer, et ignis. B signat sphaeram Lunae. C Mer-
 curij. D Venere. E Solis. F Martis. G Iovis. H Sa-
 turnij. I stellarum fixarum. L 13 mobile. In unguoq;
 Orbe mides, quaeq; signa, aut Characteres. Unusq;
 q; eorum signat Planetam illi Orbi correspondentem ex placito
 Astronomorum, qui figuras illas esse excipiunt.

16. *Alphonſinus*, prædicti ab *Alphonſo* Caſſelæ Preſe Sapien-
 tiſſimo duos dies celes addiderunt inſ. fundam. firmam-
 mentis, et 1° mobile, quos *Chriſtalinus* nominave-
 re. Cæc. huj⁹ additamenti ſit, q^o obſervare motus re-
 ptaonis in aſtus, quovident modo p^ogere ab oriente
 in caſus, modo declinare a meridie in ſeptentrionem, cui
 motus tribuitur inequalis æquinotiorum. Iſte trepidationis
 mot⁹ n^o potestat operis unice, ex raptu 1° mobilis, neq^{ue} cum
 hoc ſim⁹, et mota p^o ſingulari ſphærarum. Adduntq^{ue}
 duo celes inſ. firmamenti, et 1° mobile, quorum unus re-
 gat p^opoſitionem æquinotij, alii motus obliquitas Zodiaci.
 T^o g^o unus, quæ alteri celes *Chriſtalinus*, vocat *anaſtæon*,
 q^o Græce ſonat itas, ac *Sideris* carens. In ſerâ
 hoc ſyſtemate ſædes immobilis omnes, q^æ ſphæras celes-
 tes, ſeu ſint novem, ſeu undecim ſuſta rup⁹ dicuntur
 vocat circa illas.

16. *Metu* *Wholeimaticus* ſyſtema ſimpliciter
 univerſi declaratis. Orbes ſublunares ſequuntur ſeptis ſphæ-
 ris Planetary, hæc ſequitur Firmamentis, hæc ſequitur
 1° mobile: nobis q^æ ſp^o ſphæras celeſtes, ſicutq^{ue} admi-
 rantur duo illi celes *Chriſtalinus*, ſomnino undecim, ſu-
 memoria teneat ordinem Planetary prædicitur hincanti-
 quum verſiculur:

Post ſim. ſum ſequitur, proxima Luna ſubſt.

indicat ordinem Planetarum incipientem a superioribus. Verba
buli illi sum, sum duntaxat litteras initiales Planetarum.
Signi duntaxat Saturnus, Iovis, Martis. Sum duntaxat, Solis, Ve-
neris, Mercurii. Idipsum magis clare, minus breviter dicitur
haec distica ex Andrea Cellario:

Saturnus prior: hinc Iovis: idem Gradibus:

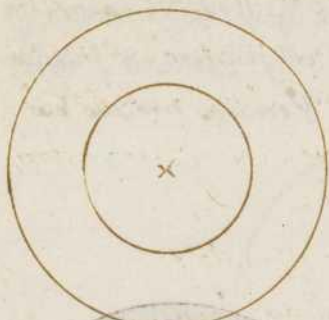
post sequitur Phœbus: Cypria quinta Venus.

Mercurius sextus: ultimus infima, et ultima Lunae.

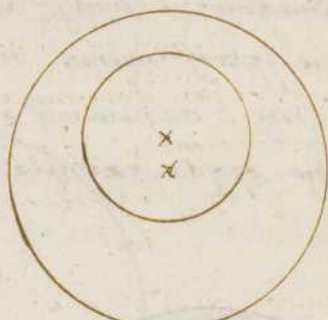
ordo Planetarum claudat hoc nuxo.

17 Si systema hoc ita simpliciter expositum non sufficit, ad Phenome-
natum Astrologum explicanda, duabus decarum. 1.º q. a Planeta mo-
do observant viciniores terrae, mo- do remotiores ab illa. In imaginea-
ritz supra posita semper Planetae hinc et inde distanda
tertia. = 2.º etz Planetae observant mo- dum antiofz, mo-
do retrofz suo proprio motu, et mo- dum hinc tangens non moverent.
unde vocant antiofz, et retrofz, et stationari. Ne-
cunqz gressu, et regressu non potest explicari simpliciter in im-
agine supra data.

18 Ad hanc difficultatem solvendam, duo inve-
nita hinc Ptolemaici, scilicet exentria et epiciclos, quo-
rum explicatio breviter dicitur. Circulus exentriae est ille, qui
non habet centrum certum, sed alio duntaxat circuli illi duntaxat
quatuor duntaxat, et duntaxat certum. Appice in imagine:

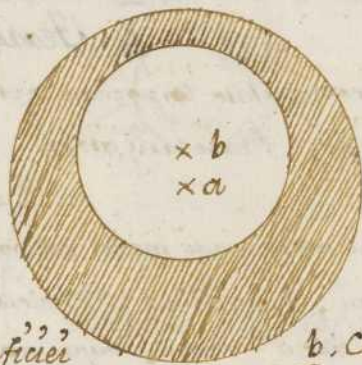

Concentrica.

Eccentrica.

Nunc fit: quælibet Sphæra, cui fit linea indivisibilis, hæc orbita, & plures latitudin: duas hæc superficies, quælibet, quæ respicit terræ, et vocat' sup^a superficies, vacua, alba, quæ respicit cæli, superi^a, et vocat' sup^a superficies, vacua. Istæ autem superficies n^o sunt æquales, & eccentricæ, ut videt' in hac iconè:

a. Centrum superficies

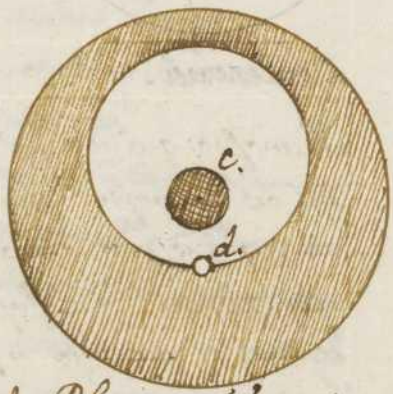
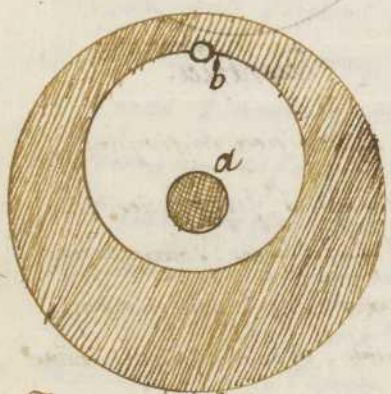
convexæ.

b. Centrum superficies

concavæ.

19 Poneg itaq; Sphæra Planetary, supradicta, hæc aliquæ superficies eccentricæ terræ, aliq; concentricæ, ut in sup-

in imaginibus; Planetarum autem quatuor^a superficies essentialis
 latius sphaerae invenietur manifeste aliquando esse vicinior
 terrae, aliquandoq[ue] remotior. Vicinior, necdum ex-
 hibeo opposita exempla:

Planeta remotus à terra
 Terra.

d. Planeta vicinus terrae.
 c. Terra.

Ex ergo circuloꝝ eccentricitate componuntur optimo modo, aut
 modo elongationis Planetarum aliter.

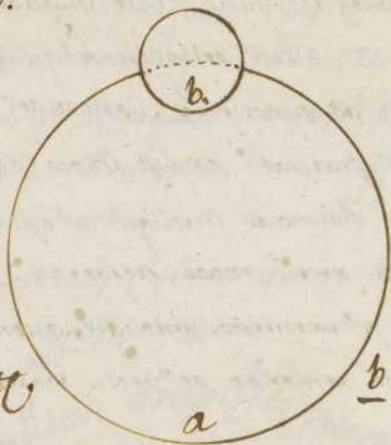
2o

Quod vero modo re-

ti. inceant, sive antrogradati modo retrogradati, modo p^a
 sistant stationary, id componunt Ptolemaici p^a epicy-
 cloꝝ. Epicyclus circuli minoris, cuius axis est in peripe-
 ria alicuj^s circuli maioris. Sui exemplum. Da rotam lig-
 nosam curvum Yg. In circumferentia affige rotulam parvam,
 cuius axis, seu temo infigatur circumferentiae rotae maioris.

illi rotæ magnæ similis quæ sphaera Planetarum &
 sphaera Solis. Illi rotæ parvæ similis est Epicyclus Pla-
 netæ, ut vides.

a. Sphaera Planetæ,

b. Epicyclus Planetæ.

21 Illius Planetæ; Solis, circa axem sui epicycli: et dicitur cursum
 supremam partem epicycli, oculis nostris apparere recte incedere:
 dum pergit per inferiorem partem, apparere regressum; dum autem descen-
 dit ex uno latere, aut ascendit ex alio, videtur stare.

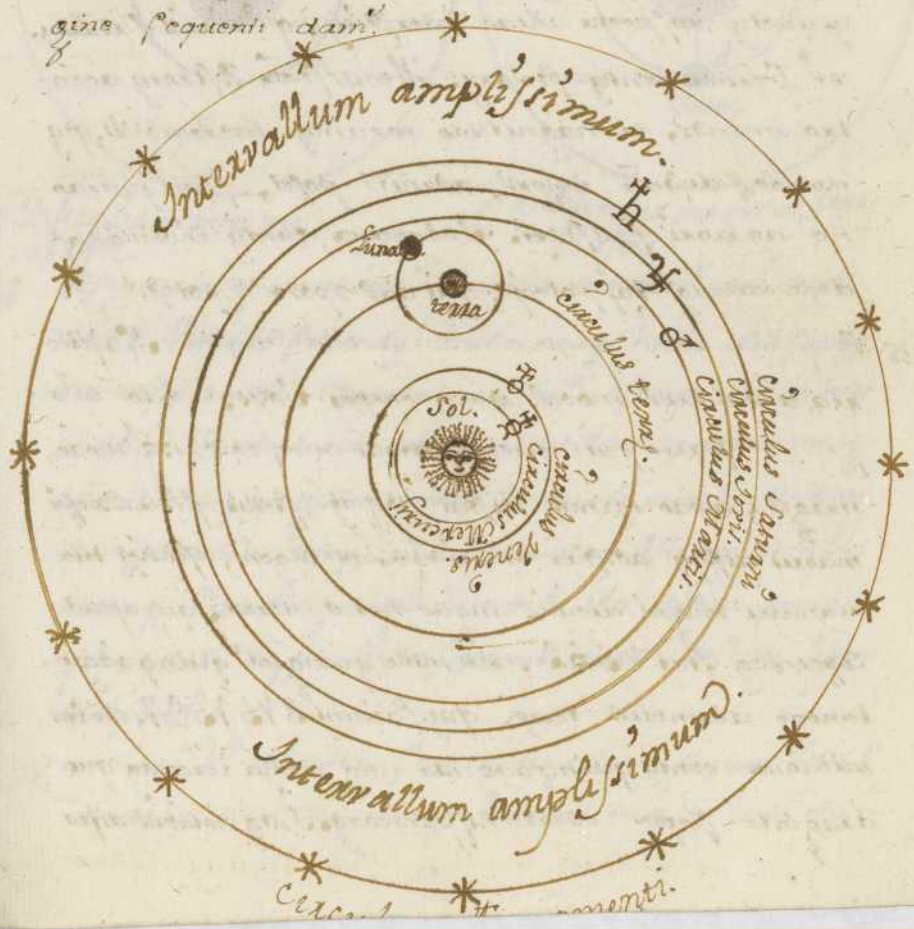

22. Sit epicidus circulus A. B. C. D. Quando Sol V incoctat, unoto B ad punctum A, recte gradit: quando a puncto A descendit ad punctum C, videt stare: quando a puncto C pergit ad punctum D, videt retrocedere: quando denique ascendit a puncto D ad punctum B, iterum videt stare. Omnia clara sunt, si statuas oculum in loco terrae, ut in imagine nuper data. Hoc modo intelligit per epicidus, quomodo Planeta modo recte, modo retrogradus modo stationarius sit: sicut per eccentricos intelligit, quomodo sit nunc vicinior, nunc remotior respectu terrae.

23

Hec sunt praecipua Capita systematis Ptolemaei breviter exposita. Accedam ad Hypoteses Copernicang. Nicolaus Copernicus advertebat systema nuper datum difficultatibus non vacare, et quas gravibus, aliquid mundi hypoteses induit. Statuit sol immobilis in centro mundi: circa solem proxime girat Mercurius. Sequitur Venus: postea Terra, circa cuius centrum girat Luna; et terra circa centrum solis; postea Orbis Martis, deinde sphaera Iovis, circa cuius centrum giral, quae ad stellulas, quae vocantur satellites; ipsae vero stellulae suis satellitibus giral circa centrum solis: denique Saturnus ultimus Planetarum. Post istos orbis sequitur interitibus ponere immensas, et incredibili magnitudinis stellae carnis, donec venias ad firmamentum, seu Globum stellarum fixarum: quae ultima meta mundi, si sedes Beatorum non vacare.

22. Quando tribuat Copernico Systema hoc, et ab ipso nomen accipiat, tamen n' ipse fuit l' inventor: ne ut unanimiter sentiant auctores, Pythagoras Solis inventionem omnibus ascribit, et terra inde motu in Planetas exarata dicit. Philolao secuti s' Pythagorei in quibus precipue nominant Philolao, et Aristarchus, imo, et ipse Plato. Sed sive Copernic' sive reprobata systemati, sive l' inventor, parum interest: systema quidem senet, ut in imagine sequenti dantur.

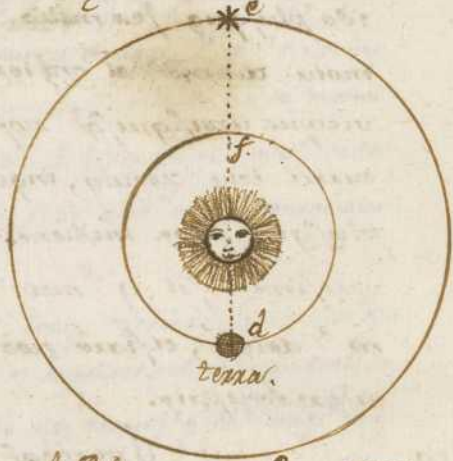
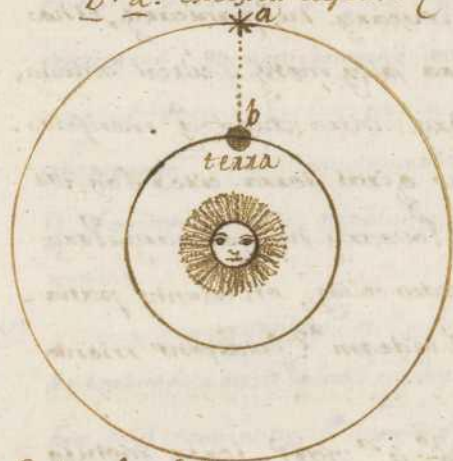
25 Omnia Astrorum phenomena hinc explicari, n̄ sicut
 ac in hypotheca Ptolemaica: imo quaedam difficultates
 vitant, quae vitare n̄ possunt Ptolemaici. Iporū rec-
 titudo, et retrogradatio Planetarū, sine iuramento
 Epicurorū. Sed quae difficultate ita formam maximam
 nec hypotheca. 1° ē incredibilis distā, Astrorū a
 centro mundi, quae talis ē, ut Magnus ille Orbis, quae
 fiat terra quando circa Solē, tendit sui, quasi
 punctū respectu illius intersticij, q^d ē in Saturnū,
 et Fixamentū Stellarū. Haec distā Astrorū a cen-
 tro mundi, et magnitudo eorumq; incredibilis, quae
 ex hac distā inferri, admitti potest, si aliquando
 nō appropiā fulserit. Sed vera tantū inventa ē ad
 defendendū hū hypothecā, quae alij Iporū n̄ potest.

26

Agrile-
 na circulari movet circa centū Solis, modo in-
 terna parte sui circuit, modo in inflexione: & modo
 magis, modo minus distā ab axe Stellarū fixarū. Excessū
 maioris distā ad distā minori ē valde ingens, scilicet tota
 diametere magni circuli, in quo hūrat terra, quae apud
 Copernicū dat 1553, id ē mille quingenti quinquagin-
 tanorū diametru terre, quae faciunt 3461327, id ē tres
 milliones centū quinquaginta unū millia sexcentū qua-
 draginta sex leucarū hispanicarū. Inq; notabili distā

distantijs terrę, ab ijsq; Astris deberent astris apere
 xenobis notabilis mōra, aut maōra, ut patet in se-
 quenti schemate.

f. d. Excessus distantij maximę à minima.

a. b. Distantia minima terrę
 ab astro.

e. d. Distantia maxima terrę
 ab astro.

27. Astræ vero aparent nob' æqualia in omnib' annis tempes-
 tatib'. Unde ad solvendū hunc nodū nulla alia supēsti
 via in sistēmate Copernicano, nisi ascere distāz terrę
 ab Astris Fixamenti eētantō, ut illius disparane mag-
 n' Orb' in quo gizat terra, sit quasi punctū, et in pari-
 al aspectu distāz in magnitudine Astrorū, et in Pla-
 netarū Parallaxi. Igit' inmensa illa distācā ponit, n'
 q^a probat, d q^a aut' existēmate, et alit' defendi sistem-
 a n' potest.

28. 2^a difficultas stat in motu terrę, et quicquid solū
 improbat ista Copernicus. Hiemōi' terrę, q^a nos illi n'

precipim', aut sentim', q^d uiget precipue, nō motu
 leui, e^t adeo celez iustā chopernicu, ut unusquisq^{ue} pro-
 lxy unaquaq^{ue} die iſtā uny circuly equalē terz,
 idē plusq^{ue} ſea milia leucary, tuſ panicary, et hoc
 motu diurno: hōt erit terra aliq^{ui} motu ſcilicet annu,
 vicynus unusquiſq^{ue} noſtrū in xō diūdecz monſtra-
 cuxit loty circuly, in quo gixat terra circa ſolē, idē
 plusq^{ue} nouz milionez leucary niſſeſeucary. Vix
 veriſimile ſit, q^d motu adeo celez, et violento, patia-
 m^{ur} a dolua, et ſtariē nob^{is} videam^{ur}? iudicent mentes
 n^{on} p^{ro} occupate.

29

Inprobab^{ile} 2°: q^{ui} uidet, terz motu
 precipiti n^{on} poſſe durare, qui illius ſpaciū ſoluant,
 et ipſe in parte diſcindat: q^{ui} nota elignis ſpacia p-
 eulcaubio ſp^{irit}ingit, ſi nimis velocit^{er} circunſeriat. = 3°: q^{ui}
 ſtrepitū ingenti ederet terra: lapis erit magno impe-
 tu emiſu ſibility edat. = His duab^{us} rāonib^{us} n^{on} negationē,
 totz diſrumpi ab oſitione aëri, quz ſecat, et inae-
 etiq^{ue} exiit ſtrepitū cupiſſib^{il} Corpōri violent^{er} moti.
 Terra autz multū aëri ſcindit: q^{ui} ſuoz motu rapit
 ipſū aëri ſociū, et Corpōra, quz in illo ſ^{unt} ut pulviſculi-
 palēz, aer, th^{er}a: q^{ui} nullā cā, euz diſrumpat, neq^{ue} ſu-
 pitū edat, dz citatiſſimo mouet.

30

2°: q^{ui} lapis demifua-

summitate. Fluxus n^o incidat in pavimentum proxi-
 my fluxu, atqui hoc pugnat utroque versu. Suadet
 magis: q^a dy lap^o descendit linea recta 1/2 illy pavi-
 mentum perrexit versus occasu longa, & patet: q^d lapsu
 incidat in pavimentum remotu a fluxu. 3^a q^d versu
 neglecto tormentaria ex pl^o versu oriente nil discedet
 a tormento velico, unde ex pl^o dicitur: q^d si in motu versu oriente
 sequeret cursu globi orientis, sicq^d glob^o n^o discederet a
 tormento.

31. Inno videtur: q^d mot^o totu^m celestiu^m, quic mot^o glo-
 bi tormentarij: q^d glob^o n^o fluxu n^o incidat, & relinquatur
 tunc post tormentum. Et versu su^m versu arguit: glob^o omis^o versu
 occasu longissime discederet a tormento, q^d dy ipse curat
 versu occasu tormentum sim^o cetera tenet in oriente. =
 His eni^m rationib^{us} tenet viciniam Copernicaru^m, corpora p^o
 jecta hinc duos mot^o, alteru^m, quocirca in astra, alteru^m
 q^d curat ex impulsu: unde fit, ut h^o motu tantu^m decurrant
 versus oriente, quantum decurrunt ipsa terra; alteru^m aut^o
 quo ferunt ad impulsu versus scopu^m destinatis, qua-
 ntu^m ipse impulsu exigit. 1° motu nos n^o advertim^{us}, quo-
 ntu^m in eod^o motu sicut unice q^d advertim^{us} 2°.

32

Hisom-
 nio^m arguit n^o vincunt, qui novitati systematis adhe-
 rent. Unde 6°, et fortiter improbat sistema ex pl^o

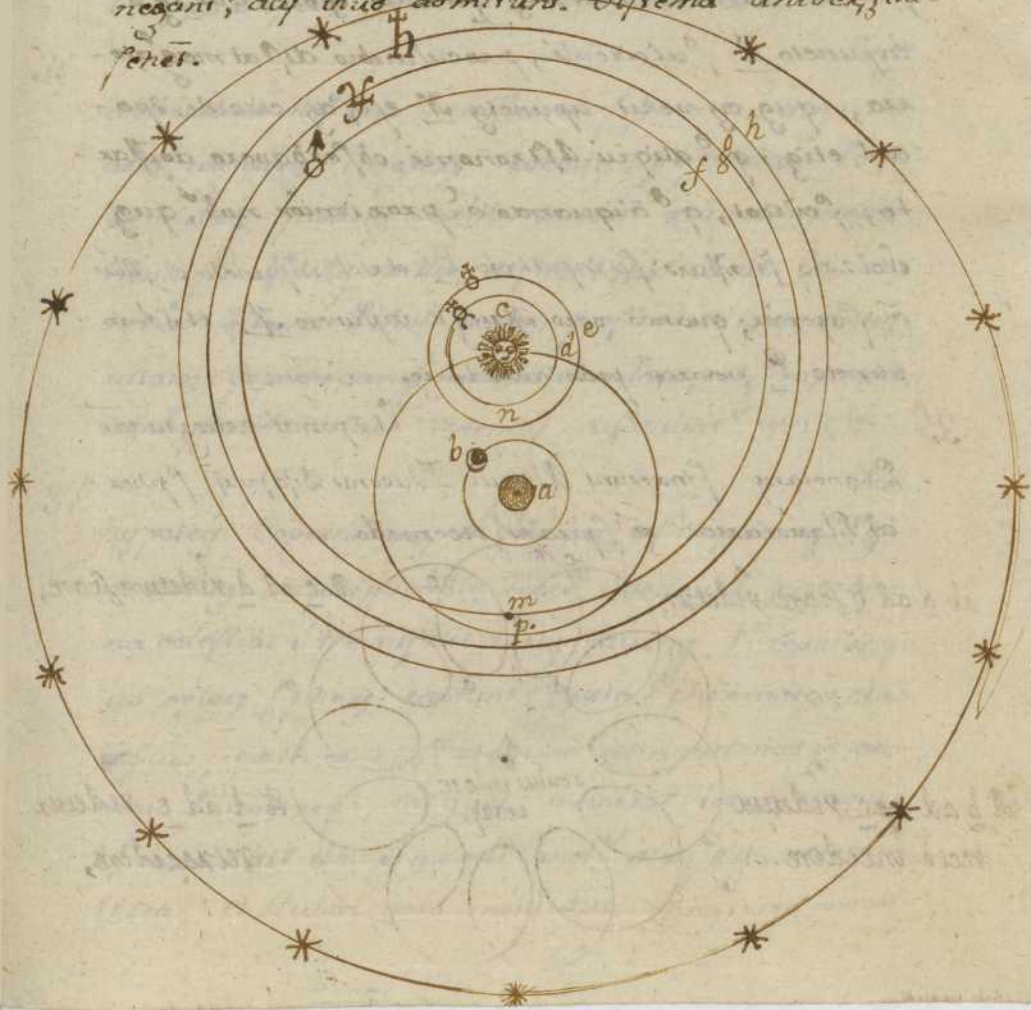
terra. Solera moventur, et terra quiescere, non est factum
 a Pagina. Celestiaq; 1° dicitur terra autem in eternum stat.
 Psalmo 32°: firmavit Deus terram, quia non movetur. Psalmo
 104°: firmasti terram super stabilitate suam.
 Nec proterez quiesce. Promota Solis dicitur Isaias 38°
reversurus Sol declinavit per gradus, quos descenderat.
 Celestiaq; 1° dicitur Soli, et occidit, et ad locum suum revertitur.
 ibi q; renascens haurat per meridiem, et flectit ad Aquilonem.
 Josue decimo narrat tanquam miraculum, q; stetit Sol in medio Caeli, et non festinavit occidere.
 Proterea Chopeniciana sententia male audivit a Severioribus
 Catholicis q; proscripta fuit ab Urbano 8° Papa Galileo
aspirantem Chopenicium defensoris.

33

Nihil aliud impugnantem
 ex Astronomia desumptis, salicis, q; nunquam possum
 videre integram hemispherium celeste, sita in nullo inveni-
 tione mundi, et q; quod stella fixa est tanto maior Sole,
 ut centis mille Solei non equarent decem partibus unius
 stelle. Hoc tam absurdum placidum deborat Lansbergius
 Chopenicium discipulus. Nihil immerito brevitas gratia.
 Deludo itaq; systema non potest scire Catholicis defendi,
 ut thes; si quis autem debotare possit immensari-
 tas astrorum, et magnitudine, poterit illud defendere,
 ut hypothesis, sub qua bene explicari phenomenae celestia.

34 Ad Systema Iconis transcam. Ipsi statuitur duplex co-
 mita, aliter totius universi, in quo stat terra immo-
 vili, alij orbis Planetarum, in quo stat Sol. Circum-
 sistere movent Sol, et Luna, reliqui Planeti mo-
 vent circa centrum Solis. Sol^o Motu ad regendum mo-
 tu diurno sphaeray disputari Iconis. Alij illud
 negant; alij illud admittunt. Systema universi
 tenet.

A signat terrę B Lunę C Solis D Mercurium E
 Venere F Martis G Jovis H Saturnus I Luna
 mentis. Vides, Sol, et Luna peragunt suos circu-
 los circa centrum terrę; Mercurius autem Venus Mars,
 Jupiter, et Saturnus circa centrum Solis. Iponit sicut
 aet, aut inior elongatio Planetarum a terra sicut
 pidiu Ptholomaei: no quando Mercurius Vg e
 in puncto E sicut circuli, proculatubio distat magis
 xa, quę eij venit apunctu N eijaz circuli. Ipo-
 nit etia, q^d aliqui Astronomi observavero de Mar-
 te, scilicet, q^d aliquando e^t proximior nobis, quę
 Sol: no si illas sit in puncto F, et Sol, in puncto C, Mars
 e^t superior; quando vero Mars sit in puncto H, et Sol in
 puncto P, Mars e^t proximior terrę.

33

Hispana retrogradatio

Planetarum finitimus Aliqui Theonem Discipulum sicut
 at Planetarum e^t spirales, hinc modo

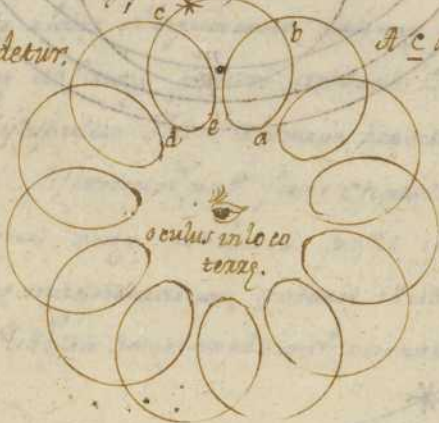
ab a ad b stare videtur.

A c ad d videtur stare.

A b ad c videtur
recte incedere.

oculus in loco
terre.

A d ad e videtur
retrocedere.

dy Planeta descendit, aut ascendit p^a latere cupisti-
 bei sp^{er}is videt stare: nō approximat nob^{is}, & longat,
 & nō tendit retrosp^{er}, aut retrosp^{er}. Dy gradū p^a super-
 iorū partē sp^{er}is usq^{ue} ad aliq^{uod} sp^{er}is, videt incedere ce-
 le. Dy gradū p^a inferiorū sp^{er}is partē videt retroce-
 dere. Hoc dmonitū jure sperant ad hūm^{an}ū, qui sensen-
 t, fatius fore. Epitulos Ptolemaicos admittens.

36

Hec

celebrexima illa lra de Mundo sistemata, quæ ad ea-
 acta cognitiōe longiorū tractatū. potuissent. Veri-
 re velis. quod nō exilis videat^{ur} reliquis prepo-
 rēndū? Nullū exilis, difficultatis vacat. Quod ai-
 net ad sistema Ptolemaicū profas reliquis antiq-
 uitate; Copernicany excolit claritate, et simplicitate;
 Tyconicū vitare intendit difficultas usūq^{ue}.

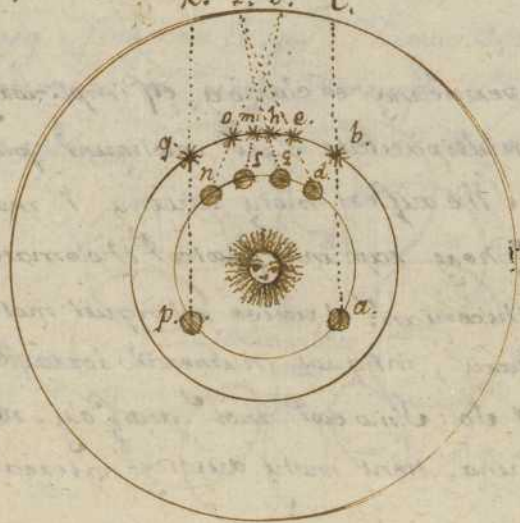
37

Dixi

hypotecū Copernicany cōclariorū, et simpliciorū. Nō
 ne motū multiplicitate clarē intelligunt p^{er} nomen-
 na celestia. Ne aufert motū diurnū p^{er} motū, q-
 uo ceterū sp^{er}is rapiunt^{ur} quata Ptolemaicū, cla-
 rē quos, ex hūm^{an}icū: et unice relinquit motū con-
 nūy Planetary, int^{er} quos numerat terra, et quib^{us}-
 b^{us} excludit Sol: Imo ex Planet^{is} duo Solū, nempe
 terra, et Luna, hēnt motū duplices: nō terra movet

circa suꝝ axes, et circa centꝝ Solis: 1° motu p^rfecti any
 circuly singulis dieb³; 2° p^rfecti magnꝝ circuly sing-
 ulis annis: Luna itaq³, et movet circa terrꝝ, et sim^l; et
 terra movet circa Solꝝ: 1° motu p^rfecti any circuly intra
 mensꝝ unꝝ Lunary; 2° motu sim^l, et Sole p^rfecti magnꝝ
 circuly intra duoꝝ decꝝ mensꝝ. Ergo septꝝ tantꝝ Planety
 movent juxta Choptenoy: quinq³ ex illis mot³ simplici;
 duo q³ motu duplici.

38° Expaucauit q³ motu³ out³ motu
 elatit³ ad intelligeꝝ spazii mundanꝝ. Itꝝ q³ q³ ainetas
 ad retrogradatꝝ Planetary Clatꝝ, et dicitur p^rcepti
 p^r huc, q³ terra colerunt p^rfecti suꝝ circuly, quꝝ su-
 periores Planety: et eni³ ipsa antea, et relinquu³ post se
 Planetas, ipꝝiq³ vident³ retrocedere. Hoc intelligeꝝ in se-
 quenti schemate. R. V. F. C.

In Solincentis, ut videt in schemate. Circul^{us} p^{ro}cedit
 Soli, s^u p^{er} q^uo^m q^uo^m terra. Cuiusq^{ue} sub^{se}quit, s^u
 u^{er}q^{ue} Planes, I^z M^ou^m. I^z u^{er}q^{ue} circulu^m p^{er} s^u
 mamentu^m. Quandoq^{ue} terrae puncto A, et Planeta impu-
 ncto B, aspici^t circulo^m sub puncto C fumamentu^m. Pa-
 rodit terra ab B ad D, u^{er}q^{ue} Planeta, quila^m mo-
 uet, uenit ad punctu^m C, et n^{on} amplius aparet^{ur} sub pun-
 cto I fumamentu^m. Rur^{us} p^{ro}cedit terra u^{er}q^{ue} ad G,
 et Planeta u^{er}q^{ue} ad H tantu^m, q^uo^m seorsu^m mouet. aspi-
 cit q^uo^m sub eoz^{um} puncto E sicut arica, et n^{on} ambula^{re}
 uide^t. Cesse^t stationariu^m. P^{ro}cedit ite^m terra, u^{er}q^{ue}
 L Planeta aut^{em} u^{er}q^{ue} ad M. tunc aspici^t sub puncto
 F fumamentu^m. Et ecce retrograd^{us} est. Quando terra ue-
 nit ad N, et Planeta ad O, aspici^t sub puncto I
 ite^m est stationariu^m. Deniq^{ue} ex terra est in P et Plane-
 ta in Q, aspici^t sub R, et ecce uide^t inf^{er}re.

No

Pulchre

ista. Obu^{er}s^{us} est, expectat^{ur}, quia hoc, et similia fenom-
 ena celestia explicant in schemate Chapernicano, mut-
 i^o illi consiliab^{is} A mat^{er}is. Sed meo iudicio, n^{on} q^uo^m
 aliqua h^{uius} posicio clare, et expectate explicet celest-
 ia apparentia, debet p^{ro}bat^{ur} ad m^{is}er^{icordiam}, si aliunde uin-
 cit falsa. Si aliquis afferet, stellas omnes ce^{lestes} uer^{as}

et ratione prædicta, obediensq; divini voluntati, clarius et
simpliciter explicaret omnes celestes motus. Quod autem,
quod clarius explicandi, si hypothecis falsis? Idcirco Chy-
pernicana hypothecis, ut stat coercionibus prædicat, et Theo-
logici supra tractati.

91

Quo attinet ad Theophrasti, quod
at difficultat' ortus ex motu ieruz Chypernicano, vitio-
sa difficultat' ortus ex soliditate Ptolemaica spectan-
tis: et bene explicat motus partium Planetarum, dum quod
non explicat motus raptus, secundum nos, et admittit
1° mobile, in 2° Si ad nihil, sed deest Ptolemaici pr-
cipua quædam pars sui systematis. Si necesse est in inte-
ligi potest motus divini: quod non præcipit, quomodo, id est
laneta movetur motibus prædictis, ut necesse est moveri, si
noviter eorum motus provocat ab alieno impulsu, et ut
ex q^o prædictis, et notis.

92

His, clarius rationibus prædictis, et
vado, quod systema Ptolemaicum præstat exteriori, præ-
dictis, si aliquantulum corrigat, et auct' spheræ Meru-
rii, et Venæ statuant circa Solem, et circa ieruz. Hoc
est: quod a prædicta correptione explicari potest, quomodo
Mercurius, et Ven' sint aliquando superiores Sole: si-
ne hac vero correptione id explicari penitus non potest, ut

patet perpendenti figuræ Ptolemaicæ, cuius caput
exhibet.

93

Sed etiam Ptolemeus evavit, quare predictas
duas sphaeras = Ptolemaicæ, q^a Astronomi Moderni
obseruasse dicunt, nempe ipsas duas Planetas et aliquan-
do superioris Solis, plane evavit, et sine decessere: tunc
enim Solis erat obseruatus, Mercurius, et Venus, aliquando
accedere ad terram, et aliquando recedere ab illa, nec ul-
te superioris sphaerae p^a eventicæ Ptolemaicæ. Non ob-
seruatus fuerat, q^a tantum recederent a terra, in directione
Solis superioris. Error itaq^{ue} ex defectu huj^{us} obseruationis
fuit inculpabilis.

94

Dico explicitè: hæc correctio n^{on} sufficit, ut
sphaera supineat. Probat aut^{em} n^{on} sphaera aliquando
obseruatur vicinior terræ, quæ Solis sphaera sphaera enim
corrigi debet, et statui circa centrum Solis. Nam eorum q^a
descensus iste infra Solis sphaera n^{on} potest p^a eventicæ
Ptolemaicæ: n^{on} in sphaera eventicæ sphaera par-
vicinior terræ est supra Solis, alias sphaerae sphaerae
q^a quantum sphaera descenda ad partem interioris sui
eventicæ, manebit superior Solis.

95

Responsum sphaerae
re procul dubio corrigentis, si de centro sphaerae Planetæ in-
fra Solis eorum sphaera explorat, et n^{on} sphaera explorat, nec

facti potest explorari. Præterea Quia non alii dixerunt, unum
 Planetarum & inferiorum alio, nisi ex eo, quod unum fuerit ma-
 ius, paratarum, quod alium: qui enim maior fuerit inferioris;
 qui vero maior, superior. Illud sic paratarum Soli non
 potuit exacte observari propter nimiam fulgoris oculum in-
 micum; non potuit diari, si ille modo die excois paratarum
 ita. Illud, et Soli, quod intendunt Adversarij, quod neque
 ille sit inferior hoc. Si descensum infra solem esse valde
 cavendum, potuisset secure observari; cypero sed leviculus
 mentis amulsi in dubiis verum.

96

Igitur Mundi magnitu-
 dinem, quatuor Capiti promissim deventiam. Suppono
 ambitum terræ utriusque 24600 miliaria italica, quibus conveni-
 tibus hispanicis 6332 $\frac{16}{47}$. Suppono iterum hoc Calcu-
 lorum iterum, ut circuli se habeat ad Diametrum sicut 22 ad 7. Ven-
 de diametrum terræ utriusque 6872 $\frac{8}{11}$. — miliaria italica /
 vel leucas hispanicas 2024 $\frac{13}{187}$. — Hoc supponere debui,
 quorum distantiæ Cælorum atque dimetiuntur astronomij non
 per miliaria, aut Leucas, et per diametrum terræ. Ta-
 bolamque vobis iuxta singula seorsum sistematam distan-
 tiam firmamenti acentis Mundi inde inferam diame-
 trum firmamenti, et ex diametro ambitum, sive circuli illi-
 us circularis magnitudinem. Nec omnia imenjurata
 exhibebo triplici mensura scilicet per diametrum terræ

p^a miãia italiana, esp^a leucas hispanica infrequentia

	<u>Diometri temp</u>	<u>Miliana Italia</u>	<u>Seny Hispanya</u>
<u>Lueta Tythonos.</u>	9500	6529090 ²⁴	19203208 ⁴
<u>Diomete Tythonos.</u>	19000	130584818 ⁴	38106447 ⁴
<u>Stibus Tythonos.</u>	59714 ²	410400000	120705882 ²
<u>Diomete Tythonos.</u>	7000	18109090 ⁴	44149732 ⁴
<u>Stibus Tythonos.</u>	11000	96218181 ²	28299065 ⁴
<u>Lueta Tythonos.</u>	11000	302100000	88911176 ²
<u>Diomete Tythonos.</u>	21000	4143320272 ²	12450713903 ⁴
<u>Stibus Tythonos.</u>	12000	2886680054 ²	8190427807 ²
<u>Lueta Tythonos.</u>	13200	17110 ²	266833058823 ²

27 Unde inferet, q^d si uxor sit habitis, qui singulis die-
 bus decem leuca hispanicas distaret totus firmamen-
 ty circuiret, temp^s inferret, q^d sequens tabelado-
 ces

Annⁱ. Dies. Hor^æ. Minuta. Secunda.

Juxta Ptolem. .... 33070 ..... 38 ..... 5 ..... 38 ..... 19 $\frac{7}{11}$

Juxta Tython. .... 24367 ..... 162 ..... 15 ..... 31 ..... 49 $\frac{11}{11}$

Juxta Copern. .... 73104947 ..... 227 ..... 8 ..... 28 ..... 14 $\frac{2}{11}$

28 Stellarum magnitudinis firmamenti exactissimo Calcu-
 lo elaborata, juxta distanti uniuscujusq^e systematis,
 et reducta ad nostras Leucas, ut uoxro capiti magis
 inferuat. Hec firmamenti magnitudo vocari potest
 totius mundi Creati magnitudo: h^{ic} specialiq^e admit-
 at supra firmamentu^m ut^q mobile apud Ptolemy,
 Celi Crystallini apud alphonse, et empyrey apud om-
 nes quod nullo uerisimili arguto mensurari potest: cu-
 jus n^o hanc isti Celi stellas, aut signu^m aliquod ad spec-
 tabile, n^o unde presumere posim, pp^o aliquo^m enqua
 spectu^m h^{ic} magnitudinis dimetiam.

29

Nota q^d Illu-
 si eo Copernicanⁱ subunt fundamento Crasit^{is} lati-
 sing, pudicatisq^e n^o exi^{is} stellas. P^o equo distanciano-
 bri, et aliarumq^e notabil^{is} superi^ore co^o. Sicut h^{ic}

magnitudo mundi crearet, quantum ipse crearetur
 succint ex altitudine firmamenti. Plura sup^a hanc
 re dare, ponit. Astronomi, quos Phisicis & quare
 ta sint fati.

Capit 3°.

An mund^{us} potius sit eternus?

Bo. Cernit^{ur} nil aliud^{us}, quod infinita duratio, quod duratio
 sit infinita, duplici modo capi potest. 1° duratio
 in aevi sui coe^{nti} omni tempore xali, & imagi-
 natione. 2° plures durationes, succedens nunc tam in-
 finit^{us}. 1° modo d^{icitur} eternus existit, et durat: nec^{esse} est
 durat p^{er} successivas duraciones, & species identificat sim-
 plices illas duraciones, quod eternit^{as} divina vocat. De
 hanc eternitat^{em} genere intelligenti^{as} illud se be^{ne} d^{icitur}
 occy, eternit^{as} interminabilis vit^{as} tota sim^{il}, et eterna
 posse^{re}: 2° modo ad xali^{um} eterna salt^{im}, a parte post.
 no^{ta} ad nos^{tra} intern^{as} duracione n^{on} h^{ab}et simplic^{es} duracione
 h^{ab}ent^{es} correspondent^{es} omnib^{us} instantib^{us} realib^{us}, lim-
 aginarij eternitat^{em}, & successiv^{as} existet, quod unq^{ue}
 lig^{is} destruat.

56

Cernit^{ur} alia^{rum} a parte ante, alia a parte
 post, alia utriusq^{ue}. 1^a duratio sine principio. 2^a du-
 ratio sine fine: 3^a duratio sine fine, et sine principio. 4^a

uniusq' etern'. Angel', et hoc post resurrectionem, ff' eterni
 aperte post. Antiqui Philoſophi quos nosse debemus, iudica-
 verunt Mundum esse eternum aperte ante; deyhano senten-
 g' melior phia facit Divina solent fieri fateri debent,
 Mundus de facto incipisse. Cuius disputatio licet anpotu-
 cui fuisse ab eterno, sed ita decteriſer.

32

Auctores Immu-
 nit' p' hanc questione solvenda distinguunt entia suc-
 cessiva, et p' manea. Successiva, illud, q' dicitur part-
 id' sim' n' existentib', ut dicitur, ann' 10'. Permanere
 illud, q' dicitur part-
 id' sim' existentib' stat, ut lignus. 1^a
 q' sententia affirmat, Mundum neq', quoad omnia disposita, et
 p' manea, neq', quoad successiva potuisse esse ab eterno.
 2^a dicitur, potuisse esse ab eterno 10, quoad entia, p' manea,
 quod, quoad successiva. 3^a dicitur tenet potuisse
 esse ab eterno, quoad entia p' manea; n' vero potuisse,
 quoad successiva.

33

SINC. Mund' potuit esse ab eterno, 10,
 quoad entia p' manea, quod, quoad successiva. Probat
 q' nulla contradictio ostendit clare ab adversarij ex-
 tali eternitate. Cuius credendum sit possibile in obsequi-
 u' omnipot' omnio id, in quo n' ostendit contradictio, inde
 credere debent, Mundum potuisse esse ab eterno. = d' firm-
 at: Mund' potest esse etern' aperte post; q' et eternus

aparte ante. De antequi. n^o dubitat. Pro^o eos: q^o aeq-
 u^o xiprosfac^o eternit^o durat^o in eterni^o, ac durat^o
 ab eterno. Cui^o eduat^o eternitatib^o equo^o p^o p^o
 lli altera repleat^o decepti Creatur^o, altera veron?

32. Explicat^o necess^o: Creatura potuit herc^o tant^o re-
 troact^o durat^o, quanta^o herc^o potest durat^o futu-
 ro; & durat^o futur^o herc^o potest etern^o; & retro-
 act^o, etern^o herc^o potuit. Probat^o mai^o: quolibet ins-
 tanti; aut signo futur^o eternitat^o a signato, quanta^o
 Creatura durabit usq^o in illud ab initio su^o Creatur^o,
 tantunda^o potuit existisse aparte ante: & null^o dat^o ins-
 tant^o, aut sign^o in tota eternitate futura^o to^o remon^o
 ab instanti^o Creat^o Creatur^o, ut n^o possit dari ali-
 ud in eternitate aparte ante, equo^o distans, et inq-
 uo Creatura p^oterit: & Itaq^o sicut Creatura potest in
 etern^o durare, q^o null^o dat^o ex omnib^o instantib^o, aut
 signis eternitat^o futur^o in cor^o usq^o durare n^o possit; sic p-
 otuit durare ab eterno, q^o null^o dat^o ex omnib^o ins-
 tantib^o; et signis eternitat^o anteaq^o, a quo durare
 n^o potuerit.

33. Obijciat^o: Eternit^o e^o propri^o naz^o Dwi-
 n^o; & n^o potest invenire Creatur^o. = N^o in^o p^o probat arg-
 utiq^o, q^o in tot^o exco, aq^o naz^o n^o ee etern^o, unde retor-

cionis formatio potest. Directe neq; ant deprivata in
2° modo. Etenim e² proprietas n²q; Divin², quaten²
sine eternitate n² angu² dat, aut dari potest n² a Di-
vina; n² vero, quaten² eternit² inf²ta n² a Divin².
a rep²ual, aut rep²uiri possi.

36

Obje²io 2°: deceptio
atuz e² aliquando n² existit; & aliquando n² existit
t²is, e² fr²at² n² eo etern². q; deceptio Creatuz e²
eo etern². Probat major: deceptio Creatuz e² eo
product², & eo product², e² aliquando n² existit; &
deceptio Creatuz e² aliquando n² existit. Probat
minor: eo product², e² manifest² don² eo adeo; & ma-
nifest² don² eo, adeo e² aliquando n² existit; & eo p-
roduct² e² aliquando n² existit. Major stat exip-
so deceptio p²duction². Probat minor:

3. Obijci 2. scientia successiva posset esse ab eterno, nulla est di-
 muni illa demonstratio Dei. Nam content: dimunit demonstratio
 2. ex eo, q^d quib^d Creatura e^t ab aeterno et hec ab alio d^o. Unde sif-
 tenday e^t inente inproducto, q^d occidendo in infinitu; d^o hec ar-
 guta¹ vj n^o hel, scientia successiva posset esse ab eterno. Pro-
 bat² minor: scientia successiva posset esse ab eterno, n^o inveni-
 ni, q^d p^occidat³ in infinitu in successu generat⁴ Creaturay, et
 s^o hoc n^o inducitur, predicta arguta⁵ vj n^o hel. Nam minor cla-

rao: q^d est, pondus d^o arguendi, q^d n^o d^o d^o, q^d n^o d^o d^o -
m^o s^o sistere in ante in producto, et possum pondere in s^o.

38

Ad arguendum, q^d quando procedat in infinitum, in generationibus
bus ex omnibus long^o demonstrat D^o et Creaturam: q^d si
cet sicut in infinitis Creaturam successivam, loci, et sicut non
omn^o sicut, in^o? Ut utique n^o h^o, ut n^o Creatura, et D^o, sicut
non sicut, et aliqua h^o sicut omnia contra Collectionem Creatura-
um, et ad id mutua cadit, ut patet demonstrationem. Ut in
s^o neg^o aut. Ad probandum neg^o max^o. Ad demonstrandum, ut a
sicut et h^o v^o sicut n^o e^o omnino eadem, neg^o illo modo prop
ostio debet vocari d^o movi, ut ad id^o accepta: n^o omnino
in hac que notitia sicut, debent ill^o respiciere.

39

De sicut

D^o: sicut dicitur temp^o ab eterno, in finem posset successivam po-
transfere; et hoc implicat: q^d implicat temp^o ab eterno: q^d sim-
ilit^o reliqua entia sicut. Probat^o max^o: q^d h^o v^o ut
re dicitur, q^d transfere in finem temp^o, et temp^o n^o
lit^o posset p^o transfere, quia successivam: q^d = Neg^o max^o
et max^o probatur. Non autem transfere, q^d nunquam incipit,
sicut n^o dicit transfere, q^d nunquam finit. Pro^o: q^d utri-
usq^o dicitur d^o infinita, altera a parte ante, altera a parte post. Tem-
p^o ab eterno, usq^o in finem, aut, h^o dicitur finit, et nunquam in-
cipit: unde n^o potest dici transfere: licet t^o sicut, et sicut h^o.

13. Creati ab eterno; d' hoo¹ arguit imp¹ fecerit in Deo,
cu¹ d' illo libere creaverit ab eterno, et potuit n¹ crea-
oif.

82

Toto robore, utru¹ negari possit mai¹ arguit, quod
reafim¹ negativé uo, q¹ d' uo fendo, ftingam aliquo¹
Creatur¹ paucio¹ fuisse ab eterno, et postea de fustio an-
tequ¹ duravisset in finit¹ p¹ instaa¹. Dico durav¹ taliter
actu¹ eo¹ infinito, d' n¹ eo¹ infinito. Non¹ infinito, q¹ a-
ponit Creatur¹ potuisse ante infinito¹ durav¹. Et infini-
ta q¹ a¹ p¹ probi: ab inf¹, l' figno¹ fuz de fustio¹ u¹ ad
figno¹ fuz p¹ ductioni¹ dant¹ infinito¹ figno¹, seu inf-
ta¹ q¹ illa durav¹ o¹ infinito¹. Probant¹: si ab inf¹ de f-
uotioni¹ u¹ ad inf¹ p¹ ductioni¹, n¹ darent¹ infini-
ta inf¹, possem¹ nuxando p¹ uenire ab inf¹ p¹ duc-
tioni¹; d' eo ipso Creatura illa, n¹ e¹ ab eterno; q¹ f¹ ab eterno
ab inf¹ de fustio¹ n¹ ad inf¹ p¹ ductioni¹ darent¹ infini-
ta inf¹. Dico¹ max¹: q¹ quilibet nuxu¹ finit¹ p¹ m-
tando p¹ tran¹ fuz. Probant¹ m¹: q¹ quilibet inf¹, aut fuz
no¹ dato ante illud dat¹ aliud in eternitate, et ante totu¹,
et f¹ in infinito; d' in tali creatura possem¹ dare, et afu-
rare inf¹ Creatur¹, n¹ admirum¹ possem¹ nuxan-
do p¹ uenire q¹ ante inf¹ Creatur¹ illius, darent¹ ali-
ud inf¹ in eternitate, et ante totu¹ aliud, et f¹ in in-
finito; q¹ Creatura illa n¹ e¹ ab eterno. Dico¹ ulim¹

Cog: no debet esse dicitur illud, autem n^o a signabi
tam stans a ligd.

Caput I.^{us}

Brevi noticia sphaera armillaris.

83
Ista sphaera antiqua est quibusdam circuitu diuisa, et
visera, quae clarius sphaera celestium intulit. Nam ordinem
artificialiter figurat vocatur sphaera armillaris, quoniam
ex circulari veluti ex annulis dicitur sphaera facta. Quae
Explicatio in presenti brevis agerecum.

84
Sphaera armillaris dicitur
xant puncta, lineae rectae, et circuli. Puncta principalia sunt
quatuor scilicet duo poli, et punctum Aequinoctiale, et punctum
Lea aequinoctiale vocantur Capricornus, circulusque. Sphaera armillaris
voluit, sive puncta diametraliter opposita, quae in revolutio-
ne sphaerae non mutant locum. Alii poli vocantur arctici, seu
coelestiales, et antiarctici, seu meridionales et
austriales. Interdum etiam dicitur, quod sphaerae sphaerae
a capite nostrae perpendiculariter. Punctum oppositum vocatur
aequinoctiale. Sphaera puncta sunt diversa respectu diversarum
partium terrae. Ad unum poli, ad alium sphaerae lineae re-

68
In circulo p^x continet mundi, qui fit sub aristoteli
p^xior. Non oportet plura puncta, aut lineas rectas. S^{ic}
rare.

68. In circulo s^{ph}erico duo: seu maximus, quatuor
et minor. Circulus maximus dicitur, qui s^{ph}eræ di
vidit in duas partes equales; minor vero, qui in duas
partes inaequales dividit. Maximorum nomina sunt
s^{ph}æris, Meridiana, Equinoctialis, Zodiacus, Colu
rus equinoctiorum, et Colurus solstitiorum. Minorum no
mina s^{ph}æris Tropicus Canonicus, Tropicus Capricornii,
Circulus colurus arcticus, circulus colurus antarcticus.

69

69. Hic circulus dividit s^{ph}eræ in duas partes equales
alteram superiorem, seu superiorem, alteram inferiorem, seu
inferiorem. Hic dicitur circulus, qui est unde quatuor
s^{ph}æris, et ubi quatuor, et terra videtur puncti. Hic dicitur
respective respectu terre, a quo habet nom^{en} su
um per orientem, qui vero alii, alii.

70

Meridianus.

70. In circulo ductus ab uno polo in alium, et dividit s^{ph}eræ
in duas partes equales, et partes orientales, et partes occidentales. Hic dicitur
circulus dicitur respectu terre, a quo habet nom^{en} su
um per orientem, qui vero alii, alii.

dicam p^a puncta, quæ respectu illius loci sunt
 vocatæ meridianæ, q^a quando sol a pingi hinc circuli
 istius sit meridianus in eo loco.

Equinoctialis, seu æquator ex
 distant equalit^r sp^{er}æz in partibz ceterizationibz et mexi
 dionibz. Hoc circulus equalit^r distat ab utraqz polo. Vocatæ
 itz equator, q^a quando sol hinc circulus proximiſſ
 uni poter equaliter dieb^z, q^a vis in anno d^{ur}gii.

Zodiac

Dividit obliquæ sp^{er}æz in duas partes equales, spectat
 etz oblique equatoribz, et tangit tropicos taurini, et cap
 ricornij. Unde reliquos circulos hinc spectatæ Zodiaci,
 q^a n^o considerat, ut meridianæ indivisibilis et tanquam f
 ascia quæzqz, aut zona aliquantz latitudinis. Ut motu
 hujus fasciæ considerat linea edyptica, sive via, p^a quæ
 solinægit. Vocat Edyptica, q^a in ea accidunt eclipses
 solares, et lunares. Totus Zodiacus dividit^r in duodecim par
 tes, seu signa, quæ sunt nominib^z, et caracterib^z notant^r M
 ris, Taurus, Gemini, Cancer, Leo,
 Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius,
 Capricornus, Aquarius, Pisces. Singula signa
 singulis mensib^z solperagrat, et totis Zodiaci signaturæ.

Colurus solstitialis & circulus maximus, qui dicitur apud
 arctico p^o p^o punctus Canceri, usque ad polos arcticos, et hinc p^o
 p^o punctus Capricorni redit ad polos arcticos. Dicitur solstitialis, q^o
 quando sol attingit hunc colurum videlicet p^o p^o in anno attingit
 sol circulus istus p^o p^o et ingreditur cancerem, et ex ingreditur Capricornum.
 Et ingreditur Cancerem finis anni maxima, et norma
 minima. Et ingreditur Capricornum finis anni minima, et norma
 maxima.

Colurus Equinoctialis & circulus maximus, qui dicitur
 polo arctico p^o p^o punctus Arietis ad polos arcticos, et hinc p^o
 p^o punctus Librae redit ad polos arcticos. Vocatur Equinoctialis,
 q^o quando sol hunc colurum attingit dies et noctes equantur.
 Unde in fere, q^o colurus iste servat equatoris in superarctico
 punctus Arietis, et Librae. = Nota, q^o uterq^o colurus s^o circulus
 in meridianis, sicut dicitur, quidam sunt, et uterq^o p^o p^o ab uno p^o
 oio indit. Nascitur in imagine inferius datus quoniam
 quoniam maximus circulus videtur, quoniam inco s^o p^o p^o
 sicuti dicitur Meridianus, ac colurus solstitialis. = Ad minus circulos
 hinc sicut.

73

Tropicus Canceris & circulus parallelus equal
 tatis, qui attingit Zodiacum in signo Canceris. = Tropicus Ca
 plicorni & circulus parallelus equatoris, qui dicitur attingit

in puncto Capricorni = 1° circuli tropici, deservi ad asse signa
 naq meiq' 1° circuli Zodiaci, quia si fuerit ad asse ad
 poles, iteuy reuertit' transfrax' ad opposit' polu. Tropici Ca-
 pricorni 1° ad polu' h'usidit' : & ant' vo ad asse orientio
 naiz.

Proferant duo circuli polares, quia deservi' circuli
 trumq' polu, et denominant' apud' desumpta, all vocat' ar-
 ctic' all antarcticus. = Et hoc totius annulari' sp'nc'z
 breviss'cula deservi. Vitiis quia ad celestiu' motu' intelligit'.
 Quia, ut motu' p^r cipit'is, op'ent' sub' ioco' oportet inseq-
 uenti' imagine. Aqu' si que eliqua' aere.

[Faint, mostly illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

Capitulum 3°.

Sintne Celi fluidi, an solidi?

77 Prima defensio sententiae Copernicani
reg, ad aduersionem. Cetera Copernicani
aux, libisimi. Criticonarii aliqui ex ptolemaicis alijsq
Cop^rnican^o ducunt. Vixusq; oppositae opinionis funda-
menta excludo, neq; aliquid tanquam p^rin^o sententiae ad-
iubo, cu in mundi systemate nu^o h^oq; positivae opinionis an-
p^rerius fuerim.

78 Qui credunt soliditate Celi huiusmodi
institunt. 1^a q^a sphaerae moventur motu liuere captae
mouentur: a n^o possunt statari nisi con soliditate sphaerae
vici. 2^a q^a motu: q^a partes fluidorum facile dilabuntur
indeq; Corpora fluida n^o capiunt ordinato a Corpore aliquo.
3^a q^a soliditas visus propriae Corporum, quae ad longa distan-
tiam q^a duras^o de simantur, ut occurrunt in adamante, calice, si-
le, et similibus. 4^a q^a fluida facile miscentur, sphaerae
utq; credunt de exactissimo ordine deferunt.

2^a q^a p^rfectio p-
tinetur visus n^o deneganda Corporum p^rfectio: simis, qua-
les s^o colit. 3^a q^a si stelle fixae in sphaera fluida in natura
seruare n^o possent eandem s^oitu, et ordinem, distagq; in se, ut

certū in paleis, quz ferunt aſtunone, et mox magis, mo-
 do min ¹ in ² duos, aut ſeparate. = 6^a ſcipionez n certū.
 ſpina ſolida, n̄ et euz accedent, et recedent ad exa: q
 facile intelligi ſi ſint in ſui inſe Clavus in circulo ſolido
 exentio.

Optima auctoritatē Antiquoz Sapientuz, quz
 magni nomē e. = 1^a ab auctoritate ſcripturaz, n̄ ſon. 11
 dicit huc ſaſto, cyeo (ide ¹ Deo) ſabrial ² e opio, quz ſolida ſi-
 one, qua ſi quz ſuſſe? In hoc textu Copula implicatio-
 ni manifeſte aſſimat eorum ſoliditatz. Celoz n̄o ſon
 ſea n̄ a ſancto ſovo prolato, a aquoz ex Amici cy ipſo
 dicentant.

81

De Gloriz ſuavitate nec militat fundata. 10.
 ſpinaz ſolidaz ſua colitione ingentz ſit opio, a ſtagorem
 edorem, quz nos audiam. = 2^a: ſpina n̄ cetū diaphanz,
 nec poſent ſitū videt: q^a mltz Corz n̄ manta Ciozū
 poſeſt diaphanitatē d ſerore. 3^a q^a Cioz ſung iudo op-
 tico aduozū quzq^a ab noſpina car vaporū, a oſuoz,
 quz a ipſa emanant. hoc autz ſic n̄ poſeſt ſitū a lumā
 oia ſent ſolida. = 4^a: q^a iuz d̄munit aſſimat de ſole
 n̄mpo nozē ſung a noſpinaz uoſſi illz maculz, quz in-
 ce p̄ant a ſolent obſervari.

Quim ab auctoritate proximo-
 uz ſamoz Patz, qui dicit Schermer. = 6^a a ^{um} auctore S.

Scriptura. Iſai 33 dicit Caeli ſicut fum liquiſſent,
 Aut legi Dio Baſilius ſiamavit Celi quia ſi fumus q' ſini-
 de ſſ celi n' ſocus ac fum. Sup' hunc Iſai' textu' ait
 S. Ambroſi: quate' nax' Celeſt' capreſit ducoru, & ſiz-
maxerit Celi ſicut fumus, ſubtilit' epu' mag' r'ocſole-
aq' cupiem' declarare.

Iſta ſſ p'cedatq' parte moment
 a multa facie ſolve, a quidaz p'cedat opinione'ci-
 ſicult' ſolventia reperer. Adunq' intanta dubitacore
 dubitacore n' dicit q' ſive fluidis, ſive ſolidiſſ' Celi n'ra
 xi debem', & expoſitor motu inma' denſe ſimaz, ſim
 ma' fluida ordinatos motus, ſi n'q' d' ſtantes: unde ſa-
 pientia' d'atoris n' mem'.

Caput 6^{turnu}

Veru' celi ſunt Corpus ſimplex, et incorrupt.

Int' 2^a 26: Celi ſſ Corpora ſimplicia, a d' poſita ea-
 ma' ſi ſia'. Probat' eo ſacro textu' qui ſ' apientia' ſſ
 de Deo ait, Creavit orbz terraz' eoz ma' inuſa in quo
 ſon' ſup' orbz terraz' intelligit' ex ſubſt' ſimo ſi' q' ſunt ex-
 poſitor ſacri ſcripturaz' unives' ſſ. Probat' 2^a celi ſſ' incorrupti
 q' a d' poſiti. Cui' ſ' ſimulac' n' q' ſimplicia e' inuſa in q'
 enuſacore, ſi inuſa p' dicit' am' probabit' in 2^a 26: e'.

Obijciat. n^o debent multiplicari entitat^{es} absq^{ue} fundamento, et
 a seorsu. Colori d^o positi^o e^t multiplicata^r entitat^{es} q^{ui} debent itaq^{ue}
 ter finire sine gravi fundamento. Hoc aut^{em} n^o potest. Obijciat
 2° advarietate^m Univer^sis pertinet, q^{uia} sicut dicitur Corpora
 d^o posita, dicit^{ur}, et simplicitate^m; et oia^m substantia^m q^{ui} d^o posita^m co-
 lecta debent eo^m simplicitate^m. R^{atio} max^{ime} q^{uia} ad q^{ui} fact^{us} varie-
 tate^m debent repetiri omnes gradus, et genera^m entit^{um}. = Obij-
 ciet 3°. n^o ulla ex Capite inferiori d^o positi^o Corporu^m n^o p^{oss}u-
 nt d^o vari^{ari}, si non sunt tot^{us}; aliquid in eis nullaten^{us} d^o vari^{ari},
 aut ita^m mutari: q^{uia} n^o n^o n^o n^o arguit^{ur} unde inferam^{us} d^o positi-
 o^{em}. R^{atio} m^o q^{uia} ab initio mundi egi^{ss}et fecerunt^{ur} corpa^m
 p^{er}fecta, quin potuerit aliqui^{us} obseruare mutatio^{em}, aut d^o vari^{ari}
 aliqu^{is}.

Ad 1^{am} arguit^{ur} dicit^{ur}: eor^{um} fieri^{us} d^o positi^o e^t Corrupti-
 vilit^{as} Corporu^m cu^m p^{oss}u^{er}unt fieri^{us} Coloru^m Corruptio^{em}, ne-
 m^o simplicitate^m arguit^{ur} ad negand^{um} eor^{um} simplicitate^m, et mul-
 tiplicand^{um} entitate^m. = Ad 2^{am} d^o sing^{ul}ar^{is} max^{ime}: ad variat^{em} u-
 niver^sis, q^{uia} d^o facto^m dicit^{ur} q^{uia} n^o n^o n^o neg^{at}; Ad variat^{em} d^o po-
 si^o d^o d^o. Non dicit^{ur} de facto^m mundi^m tot^{us} e^t variat^{em}, q^{uia} po-
 tuisset fieri^{us} alii^{us} d^o d^o fieri^{us} volant^{is}, aut p^{er}fect^{is} loquac^{is}. E^t
 q^{uia} variat^{em} ad m^ult^{as} unice^m tenem^{us}, q^{uia} eor^{um} d^o positi^o aut
 d^o positi^o inferam^{us}. = Ad 3^{am} facti^{us} reb^{us} exat^{is} dicit^{ur} q^{uia}
 n^o n^o d^o.

Si 2^a d^o egi^{ss}et n^o sua^m Corruptio^{em}. Probant^{ur}.

7^a ex sacra pagina dicitur eo corruptior. Ipsi motu
 dicitur Celi peccantur, et sicut vestimentis vetera sunt, et si-
 cuti operarum mutabuntur, et mutabuntur. Sic Epistola 2^a ad
 Tim. Cap. 3: adveniet dies Domini, in quo caeli magnificenti-
potu transierint, elementariae Caeli solventur, terra autem et
que in ipsa sunt opera comburentur. Et paulo post: empera-
nies, et pro peccatis in adventu diei Domini, quae caeli
ratione solventur, et elementa ignis ardore tabescent. Et
 Celi peccantur, vetera sunt, mutabuntur, transierint, et ardent
 solventur, et corruptivitas.

8

Dico Celeritatem solventur, et
 immutandae, non tam virtute naturae, et miraculo. Dixit.
 In via frustrata dicitur incorruptibilitate dederunt Celi quae
 statim destinabat ad imminutionem. 2° impugnat peccata
 quae si dicitur ex scriptura, ad eos monitiones, nemo
 dixerit, nam si vera essent imperatales. 3° Eodem modo legitur
 D. In die dicitur, ad dementiam. Corruptio autem elementorum
 et naturae ut in propria generali prohibitione

Regel, quae psalmi ve-
 tera sunt, quae dicitur sensus, et in diei veritate inco-
 ruptiorum, non autem dicitur, quae dicitur quotidie operatur mi-
 racula, ut Celi in diei solventur. = Nam, quae nos non in
 in adventu miracula in suprema Caeli dissolutione, non in
 miracula forte exit uno, quae sine causa naturae exigentibus

31
Caelum corruptum, sicut Deitate Corruptum sicut mixta
causa est, q^a duo sunt q^uod certitudine ab invicem non mori
vel. Sed sicut negant, q^uod colosii corruptio miraculo facta
est, q^uod Caelum solvant, et sunt ex natura sua indivisi-
biles.

30
Probat 1° 26: in celi dant aliqui duae species: 1^a 2^a
1^a legitima. t^um suadet duplici ex Capito. 1° exgeres
Cometae, quos si stellas quosdam denovo apparentes, et p^o
distant temp^o duxerit, deniq^{ue} tandem perierit. 2° exq^u
uibusq^{ue} maculis, quae gignunt in suis, et sepe obscuras
t^um in se fuliginis illius formae.

31
Dices, Cometas semp^{er}
eo, et n^{on} semp^{er} videntur q^uod si stellas, quae n^{on} omni expar-
te lucent: providet quando ad nos duxerit latius lu-
cidus, tunc apparent; quando v^o obscurus latius adierit
dixerit omnino non videntur. = Itaque: q^uod hoc videt signi-
ficat urice excolitatis ad incorruptis Caelum defendentis.

32
Itaque 2°: si veritas est potius obscuras, et calculas,
quando Cometa debeat 1° apparere, et p^o quantitate
in potius duraturus sint, donec disappearant, q^uod falsitas
q^uod quomodo aliquis a p^onomi ausu si divinax, quae
ad aliquis Cometa ad visus reddidit, et ad huc res eorum
n^{on} 1° p^oprovata. = Ad solis maculas in se non 1° obscuras

et ad portam, vero firmus apertus, et succedente gen-
xi, et perire.

33

Dicitur, Cometas n̄ in celo, et in regione aeris
appareat, q̄ a sudel' excoerz motu irregulari: sicut et
in aliqua sp̄na celesti, p̄ illa b̄tarent motu regula-
ri, sicut Planetz. = Necopinio d̄z habuit sectatoris, hoc
ie d̄pextus evicent, Cometas cō in regione celesti. Rati-
q̄ a observatio, eos minorz parvitat̄ effare, quoz lunaz
vident' f̄ supra lunaz. Quos heant motu irregulari, n̄
probat, eos cō in regione aeris: q̄ a cō q̄i sunt fluidi p̄-
sunt n̄ min, quoz in aere moveri Cometz quocunq̄ vesp̄.

Objectiones v̄ d̄z, qui videt' opposita sentire eos de consuetu-
dine nationis, que sunt f̄ru. D̄ ju

The first part of the paper is devoted to a general
 description of the country, and the manner in which
 the different parts are situated. The second part
 contains a list of the principal towns, and the
 names of the several families who inhabit them.
 The third part is a description of the climate,
 and the manner in which the different parts are
 situated. The fourth part contains a list of the
 principal rivers, and the names of the several
 families who inhabit them. The fifth part is a
 description of the climate, and the manner in
 which the different parts are situated. The sixth
 part contains a list of the principal towns, and
 the names of the several families who inhabit
 them. The seventh part is a description of the
 climate, and the manner in which the different
 parts are situated. The eighth part contains a
 list of the principal rivers, and the names of
 the several families who inhabit them. The ninth
 part is a description of the climate, and the
 manner in which the different parts are situated.
 The tenth part contains a list of the principal
 towns, and the names of the several families
 who inhabit them. The eleventh part is a
 description of the climate, and the manner in
 which the different parts are situated. The
 twelfth part contains a list of the principal
 rivers, and the names of the several families
 who inhabit them. The thirteenth part is a
 description of the climate, and the manner in
 which the different parts are situated. The
 fourteenth part contains a list of the principal
 towns, and the names of the several families
 who inhabit them. The fifteenth part is a
 description of the climate, and the manner in
 which the different parts are situated. The
 sixteenth part contains a list of the principal
 rivers, and the names of the several families
 who inhabit them. The seventeenth part is a
 description of the climate, and the manner in
 which the different parts are situated. The
 eighteenth part contains a list of the principal
 towns, and the names of the several families
 who inhabit them. The nineteenth part is a
 description of the climate, and the manner in
 which the different parts are situated. The
 twentieth part contains a list of the principal
 rivers, and the names of the several families
 who inhabit them.

Caput 13

De ca^a motus celestis, etiam fluxus et refluxus
 aqua.

Color moveri in omni fereca supponenda: nō hōpse
 Chocennicus, qui vult Sole, et sphaera quiescenti, fatis
 lame Planetarū moveri q̄ aliqua Celestia Corpora mo-
 vent. Quod motus ipse circūaris, loquasi circūaris
 fit, anomine dixerunt. Vbi q̄ hō quaxi' i' spiritus motus
 occ. Duplex ē fereca. 1^a a fereca Corpora celestia ē
 orientia, et caetera. Vnde fatis aparet occā motus. 2^a te-
 net, fereca Celestia (licet nō sit fereca vivens) cōcā fatis
 motus. 3^a deniq̄ defendit, eaq̄ motus celestis ē auzp-
 us Anglica Inteligeq̄ motus.

Geo

1^a fereca nullo modico
 fenatore. Et quia fereca autoris melior fereca nō pro-
 quisi in apertis erroris p̄ricā incidit. Iudice esse
 oca modo loquitor eo, ac Vinas, qui hōrologia cele-
 stia vocantur a¹ Europeis, nō q̄ a meo iudicio p̄ca
 vixim eo a¹, aut vivens, d¹ q̄ a eomōris venis fereca m-
 et hōrologia invenerunt ab a¹ nomē adaptandū. In hōc
 fereca nō veniant vocare q̄lis Divina¹, aut fereca ali-
 ut opitator d̄quasentis vixat.

Vol

Unde q̄ a¹ xena c̄ris-
 int animati, impugnat: q̄ a¹ nō aparet aliud Capud efi-
 cao, unde ca¹ Celozū inferat, nisi motus; a motus q̄-
 lery nō probat q̄. 2^a d̄bat mōris: Loquendo a motus-

locali solum motus spontaneus, aut nutritivus probatur
 ag¹; & motus aliorum neq¹ e¹ spontaneus, nec nutritivus
 ut g¹. Dicitur autem q¹ alii motus respirationis classifica-
 ry, aut motus ferri magnetici probarent ag¹. Illud
 quoad 2° parte anemine negat. Probat, q¹ v¹ q¹
 null¹ mot¹ spontaneus reperit, qui sitit¹ un¹ ferri, ac
 sibi ipsius, qualis e¹ motus G¹o¹.

Inl 2° g¹ Fontez¹ et 3°
 in motu a ferri, uti dicit. 2^a dicit se argenti ratione det¹ l¹
 q¹ sequeret. Ceterum nos sup¹ nativ¹ posse quiescere, q¹ v¹ fia
 in mutatione potest eo sine effectu ferri. Hoc autem in glo
 manifeste falsu¹ est, ut dicit eo sup¹ dicit, Vob¹ aliquan-
 do miraculo se¹ fieri. = 2^a q¹ h¹o opinio impropie loquit¹
 fia¹ om¹ subsistat in o¹ ead¹ ferri accide¹ radice¹ o¹ o¹
 actoru¹ q¹ quom¹ fia¹ celest¹ exigit, et radice¹ motu¹ n¹
 ead¹ fia¹ illu¹. = 3^a q¹ multa¹ fia¹ subsistat¹ omnia¹
 q¹ reperim¹, que¹ exigit, et radice¹ motu¹ n¹ fia¹ celest¹
 in illu¹ exigit, et radical¹. Unade¹ anti¹ q¹ argenti vici
 et ferri magnetici n¹ ratione fia¹ subsistat¹, et ratione ali
 cius¹ quatu¹ sub¹ v¹ ut¹. Peripati¹ aut¹ ratio¹ aliquid m
 adu¹ mechanis¹ fia¹ (ut Novato¹ v¹ v¹ semovent¹).

Dicit:

fia¹ subsistat¹ Celoru¹ vici¹ aliquo¹ quate¹, cum motu¹ fia¹

Si prout Va figura sphaerica cui dicitur si motus.
 Nunc V. q. 2. Corpore, quod ex parte nullo re-
 re, cui dicitur debeat sua exactiva accidentali motu:
 no videtur argenti vivu, manente sua subsistat amictus
 ita quate vivu movet, neq. ita recuperare. Vnde
 aut manente, servata sua subsistat seu, deper-
 dit ita motu quate, vivu potum quatu. q. n. d. u.
 pariter sumam ad creandum es in oculis sua subsistat
 quod radiet quate exactiva motu.

fo 2

Nunc 2. q. 2. dicitur
 at falsu supponi, scilicet figura sphaerica exigentem
 ois tanquz sui priorat naly. Figura sphaerica radat
 Corpore facile motu ab impulsu exteano, n. aut motu
 corpore, neq. exigu, aut pauci vivu. Toli impedimenta, ut
 Corpore movet, et si dicitur impulsu, quare Corpore sphaerica
 n. movet. Vnde arguit de sumptu a figura Gloriz, so-
 ly probare potest, et hoc apud, et dicitur, ut movet.

fo 3

Haec
 dicitur probabilem peritiam Cetero ab aliqua antea interi-
 ga movet. Nunc scia magna radii auctorit. et partem
 Vnde em pro se. Dicitur. Divi Augustini, D. Nunc
 Quibus q. 2. et ferentur Doctozum. Nunc. Nunc
 n. nimis valide probat. Nunc tamen ratione est Dicitur.

Thema cxiij: sicut Corpora inferiora subjacent
 et gubernantur a superioribus; sic Corpora superiora de-
 bent subiacere, et gubernari ab illa superiori in qua
 sunt unitati. Hoc modo tota universitas ordo, et fit, ut in
 firma regantur per media, et media per superiora, in ju-
 ra ofaty Divi Dionisi. — Sed precipue probat opinantur,
 in hoc ordo, quod nulla, aut pauciora inveniuntur
 in se; reliqua autem opiniones plura, et magna.

806 Circa quatuor
 influxus tres sunt scilicet 1^a Corpora Celestia in
 aere in sublunaria. 2^a est per duos, aeris et ventis, et
 quoslibet vocant, per aere ad astra influxu. 3^a de-
 dit astris influxu in sublunaria, ut aere ut in presu-
 dicet numerus libentis, et parant aere virtus.

807 Dico:
 Quis influunt in sublunaria? Est expressa de Thomae. Pro-
 bat ab experientia: quod a variis astris aspectu experimus
 motus, mutationes in sublunaria, ut pestes, sanitas, con-
 tinentes, fertilitas, sterilitas, et similia. Probat
 etiam quod periodicis quibusdam periodis Lunaris, et
 Martis, fluxus, et refluxus in mari accidit. Luce et sanguis
 eorum. Sed non fieri requirit sine valido in firmamentis
 Planets: quod. — Accedit Axioma Divi Dionisi. 1^a de div.

nomine Succinguis Solis ad generationem sensibilibus
Corporum fert, et ad vitæ nutrit, trahit, et auget, et
p^o fert.

808 Dico 2° influxum celestem potest resisti, et cassari
accidit sublimat, pro fortis liber. Quoad causam liber causam
c^o juvata illa sapienter dominabit Astris. Quia suadet ara
one q^a si regis directe influeret in voluntate hominis, quo
ad actionem humana influeret ineptitudinis, n^o sen li
deret; et hoc absurdissimum. q^o Ratio manu q^a non potest
toltere influum, neccesse influum n^o operari, si influum
Cassari n^o potest.

Quia Causa naturæ suadet, q^a quando
Celi influent g^o g^o g^o g^o, et similia, præcedit
ad vident naler medicinis, quid malig^o astrorum inf
luum impediatur in quando post tempore sum ex opa
regunt, ut aut puri ficet et aliquoties ficet evanescit q^o in
fluum Celi Cassari potest ut ut naler g^o g^o g^o g^o medicinis
my.

810 Objeicit^o si influerent Corpora Celestia in sublim
axi, Astronomi divinatorum præcedit si præcedent
ex aspectu Astrorum, et ga astrorum præcedit de virtu
et præcedentibus, et sapientibus. q^o Objeicit 2° Incredibile
videt ficet et longe distas terra posse aliquid agere

passiois distantiis, et sic ut agunt in sublimariis.
 Obj. 2. Si quid influent, et agerent in eos sublimariis,
 ut esset repeterent a sublimariis, atque quod non repeterent?
 et ut agunt.

884

Ad 1. Quod non magis, quoniam deo in flu-
 xibus coloris in sublimariis nullatenus in se habet danti in orbibus
 suis, eorum in fluxibus imperatari: sic quod nemo mortalium per-
 dicere potest, eorum spectu a fluxibus res sublimariis, nisi fortis-
 sectus aliter, et angulo desumpto admodum divergentibus. Il-
 le pacificat: quoniam sciam, danti aliquos eorum motu
 magnetici, aut alterius nati fenomenis a sensu remo-
 ti, ut in se habet, non se habet, quoniam sic dante eorum illa, et quod
 in se habet, quod eorum corpora celestia benigne in fluxibus,
 quod eorum ut danti ut sequitur non se habet quod eorum dante eorum
 corpus celestia sic in fluxibus, quod non aliter.

882

Astrologi iudicii
 autem nunquam potuerunt demonstrare, curvatis aspec-
 tibus, sed quod danti, aut geminis duorum Planetarum noc-
 eat, pro se huiusmodi, aut saltem, neque demonstrant,
 quod nocent, et pro se. Si enim arguerent desumptum a per-
 se nati, scilicet ascensionis eventibus, sub eorum aspectibus
 eorum Planetarum danti se per se observant, scilicet a per-
 se nati aliquorum Planetarum manifestari ad aspectum Pla-

netasque alicui, et sequenti subiecti aspectu diversi.
modo manifestato, diversi eventus accidunt, ut aq.
iq. multiplex divinat. Planetarum, ut ipsi possint reg-
ulari hinc ad aliquos aspectus subomnibus aspectibus, q.
ua hinc potest ab aspectibus reliquorum Planetarum.

¶ Preterea Astrologi n. demonstrant transfectis suis
possint modificari aspectus Planetarum, in. Regem
demonstrant quotus finibus stellarum suarum. Dicit
q. negligunt indagare, an Planetas in casu nominis,
q. Satelites. Jovis hinc demonstrant virtutes, possint
quo immutare hypoteses Planetarum, quibus se
dant ad suas predicationes. Necesse ignorant, etiam
saciant, se futura praevidere. n. seculi, ac profertur
distant ab incantis excedi solent.

Ad 23. arguitur alio se-
laris longe distans paucere luce, interea, et in occu-
lli non sunt specus in prof. sui: quidq. mirum, si alius
diz virtutes exerceant in sublunaria? = Ad 23. arguitur
obis nec invenient, q. arguitur repant aliquid, q. n. su
Corpus in altera vite, et incorruptibile. = Secundo comite
q. q. oia omnino agentia in agendo repant. Hocq.

tend, quancū utrumq; agerē cōtra sphaerā natū abeū-
 ut, & si $\mathcal{A}$ sit intra sphaerā actiōis eaq; $\mathcal{D}$, et $\mathcal{D}$ infra
 intra sphaerā actiōis eaq; $\mathcal{A}$, $\mathcal{D}$ operabil' in $\mathcal{A}$, et utabi-
 ille repatiē. Ita doctā in eale s'ib' respectu subiacū.
 Terrā intra sphaerā actiōis eaq; $\mathcal{D}$ eglestū; eglestū
 ignē intra sphaerā actiōis eaq; $\mathcal{A}$ terrā. Unde o'g'
 operat' in terra, quā aliquā ab eaq; repatiē.

Libri 2us

De Clementis, qualitate s'ib' et meteoris.

Caput 1us

De Elementis.

¶ Clementia v'elatur in eam quatuor, aer, terra, ignis,
 et aqua. Ex antiquis aliqui pauciora, Ex modernis
 nō aliqui Plura statuē. Clementis v'elatur ita-
 nq; quatuor, quatuorq; quatuor humilitas, siccitas,
 calor, et frigiditas; nō aer dicit' humidus, et calidus; te-
 rra sicca, et frigida; ignis calidus, et siccus; aqua fr-
 gida, et humida. In eūdem itaq; Elementis d'v'entibus

102
 Quoties, altera enim in gradu valde intenso, altera
 in gradu mediocri, et minus intenso.

¶ In eorum, q^a elementa

similiter collata dicantur, 1^a Symbola, 2^a Disymbola. Et me-

tra symbola vocantur ea, quae derivantur in aliquibus exp-
 reationibus quatuor, ut aer, et aqua, q^a utrumq^a e^a humo-

idus; aer, et ignis, q^a utrumq^a e^a calidus; terra, et ignis,

q^a utrumq^a e^a siccus; terra, et aqua, q^a utrumq^a e^a fri-

gidus. = Disymbola elementa s^{unt}, quae in multa ex^o

quatuor derivantur, ut ignis, et aqua, quorum unum e^a calid-

us, et siccus, alterum vero frigidus, et humidus; aer, et ter-

ra, quorum unum e^a humidus, et calidus, alterum siccus, et fr-

igidus.

¶ Queres, cur istae quatuor entitates dicantur elem-

enta? Dico: n^{on} dicuntur elementa, q^{ia} sunt 1^a rerum om-
 nium

principia. Probatur: quatuor istae entitates n^{on} s^{unt} simpli-

ces, et dispositae ex materia, et forma, ut latius probabim in-

propria generali exortibus transformationibus, et corruptioni-

bus: q^{ia} n^{on} s^{unt} 1^a rerum principia. Ratio eor^{um}: q^{ia} prima pr-

incipia oportet esse simplicia, ut nemo negat.

¶ 102.

¶ Dico: n^{on} dicuntur

Quae elementa q^a ora Capereant dponant ex ipso, sicut
 potio aliqua dponit ex varijs liquorib³, et aromatibus.
 Probat^r q^a in alijs impleta, aut quovis alio mixtoⁿ
 invenim³ aliquod partem vestigij ignis, aeris,
 aut aquae: q^a praecitata mixta sine fundamento dicunt^r
 dponi ex alijs elementis.

Rebus s^o elementa eo adeoatem-
 perata inmixioni, ut n^o possint suas virtutes integre
 exercere. Itaq³ ignis n^o dicitur prop^r mixtionem aquae
 qua temperatur: et sic de reliquis. Itaque n^o inve-
 nim³ vestigij elementorum inmixti. Itaque q^a leme-
 nta s^o ita temperata in omnib³ mixtis, ut ignis n^o ex-
 dat aquae, neq³ aeris, s^o ita temperata, ut unus prop^r
 videret. Sic³ ora mixta erunt in se firmita, et nat-
 cant eandem doctrinam uniuscujusq³ elementi. Et
 d^o elementis fortius praevalebit, et praevalebit ad versa-
 minus forte, sicut mixta suapte sua corrumpent.

Rebus d^o q^a nullis vestigijs elementorum reperit in m-
 mixto, q^a inmixti n^o manent sicut elementa, et tantum

202
13
virtuali, aut æquivalenti. = Necesse est nil nocet nos-
træ opinionari. Dummodo decedat, Corpora n^o sponi exel-
ementis actuali² facta n^o spona n^o. = Quod aut ele-
menta mansant virtuali, aut æquivalenti immutari p-
otui auctoritate, quæ ratione sanest. Sicut virtutes o-
mnes mixtorum rite examinemus, scilicet p^o quondam
analogia, aut similitudinis potentiam dicere, esse et vir-
tutes elementorum, aut elementa virtuali ibi manentia.

12
Dico 3° quatuordecim entibus factis vocantur Elementa, q^{uæ} creatu-
ni^o p^o aucta ingenere, aut Creato Mundi, et omnia post-
ea facta ex oia p^o duos sponas. Ratione q^{uæ} in exordio rati-
factio terra simul ex æte, videlicet in^o gene^o ibi etia-
su^o mentio de aqua, et aere, dum dicitur sp^{iritus} Dei fe-
rebat^{ur} sup^{er} aquas, id^o, aeri, aut ventis ignis quoq^{ue} in^o
Creatura mixtione oportet: ex indio facta fuerunt lux quæ
et p^orietat ignis. Eade^o q^{uæ} iudicaverunt antiqui terra æ-
re, igne, et aqua, fuisse^o Creaturas sublimiores; omnia
ve^o oia p^o sponas generatae. Et hæc te ead^o elementa dicere
re.

Totae dignitas e' sua hujus denominatione, scilicet, q^a
 inobis mixtu reperit aliqua simile illis quatuor entita-
 b³. autem mixta s³ sicca, aut humida, aut frigida, aut
 calida: q² d³ aliqua simile igni, lacu, lagu, l³oxy.
 Sicut aliqua mixtu in multa eoru quatuor notabiliter
 excedat, dat in illo aliqua sile¹ elementu in¹ f¹temper-
 atiu, d³at nullu eoru per se ponderet.

Caput 2°
 De primis quatuor.

Calor, frigiditas, humiditas, et siccitas vocantur quatuor
 V³. Quod autem jure? disputari potest. Multi ex antiquis
 quis Porripati judicantur reliquas oes quatuor sponen-
 s³to quatuor: d³ant Colorem s³ cereuleu nil sit aliud, qu-
 a centi gradus Caloris, ex oertis gradib³ humiditatis s³q:
 et sic d³ant reliquis quatuor ut d³en s³itate, s³uicitate d³a.

Sicut -
 veru eor¹ jure vocantur V³ quatuor. Sicut falsu e¹ juri-
 ce hac rone: q^a d³ant Corpora alba V³, qu³ ex s³uonia
 s³. nimis calida, et alba, nimis frigida, et albanimi:
 sicca, et omniq³ nimis humida: d³ant omi³ alba media.

124
aut calida, et medicorum frigida d^o q^o color albus d^o p^o
atititū cy quilibet eorū quilibet in quolibet gradu: q^o color
albus nō diffit in quatuor detraita mixtione, et temperam-
entis. s^o aut quatuor.

125

2. Reterea viticos, et viticos dices s^o nōt ce-
lor; nōtam^o dicendū q^o p^o mōz vitulōz, et dū s^o p^o
nō parlatū mutant in vitico s^o quatuor: q^o color nō quatuor
d^o p^o sita ex detraita temperis p^o quatuor. Itz accidit pluri-
bus alijs corporib^o, quz si pulvisiōnē albicant, et p^o s^o nō
color amittunt.

In sup^o frequentisemē accidit, ut Corpora
incalcant, aut frigidescant, immutent, aut ardescant, quin
corū quatuor 23 q^o color, densitas, gravitas, s^o imm-
utent; q^o immutal temperamētū, s^o aut quatuor, quz im-
mutent quatuor 23: q^o quatuor 23 nō diffunt in aliqua
d^o p^o sitione, aut mixtione p^o aut quatuor.

Consecrāq^o p^o
radiciae quatuor vocatae s^o p^o q^o a iudicant p^o p^o s^o
res, et nobiliores reliqui, 1q^o p^o p^o p^o p^o p^o p^o p^o p^o p^o
on^o elementū primariū indicat: unde elementū quatuor
primariū, aut 13 aut possunt. = Sed et elementa hāde-

habent alias quales¹ p¹ia¹ ut ignis luc¹, aer, et aqua
 diaphanitas, nescio cum vocare voluerunt 1°, profertim
 ex luc¹, et diaphanitas sint rarissim¹, & mirand¹ quales.
 Ad Quatuor fametiores, et usitata¹ quales accedam. Ca

Calores

Alij sui motu & quales dixerunt homogeneas, et separari ge-
 & exogeneas. Vaci res, solitas nata ex eo, q^d p¹ coctione¹ sepa-
 rant videm¹ partes dissimilares Corporu¹, et similares dixer-
 unt. Sic quando lignu¹ calefit, dixerunt partes humida¹,
 et sic dixerunt separant¹ a reliquis, et in vapor¹, aut fumo no-
 beunt. Sic accidit in separatione ciboru¹, qui fit in stoma-
 che virtute Caloris.

Novatores hanc dicunt expletio¹.

Sed si fin¹ melioru¹ coadibent: no¹ eoru¹ qui calores d¹ s¹bere
 dicunt in motu vehementi, & perturbato partu¹ Corp-
 re; alij in quidam¹ Corpuse illi Caloris fin¹ figur¹ rotunda,
 ita tam¹ subtili¹ ut Corpore sua¹ parte facile possit por-
 meare. In neutra expletione inventum no¹ caloris rari¹.

In 1° eni¹ motu ille persuadetur partu¹ n¹ e¹ caloris no¹
 apud Adversarios Corpora fluida heni¹ sua¹ partu¹ fin¹.

111
in hoc motu p^r turbato; eductis Corpora fluida: q^d Cor-
pora fluida, ut aqua, sunt calidiora quibus corpore
fluida. Deinde dant aliquo fermentatione frigida (apu-
d Chemicos) ut cernit in aëre calidiora: tunc pars motu
p^r turbato movent, ut in quodam alio fermento, quod ideo ad
calorem, aut frigiditatem, et potius frigiditatem.

131

Denique corpuscula
calidiora nullo fundamento aperiunt, et q^d ea sunt sequen-
ter, in positione videlicet ad calorem. Sed quomodo
ea corpuscula admittant, ad frigiditatem calidiora, nec
calorem. Et tunc talia corpuscula identificantur frigiditatem, sequen-
ter, q^d semper ad in maiorem partem calorem, nec ad calorem,
nec ad frigiditatem q^d corpuscula ista nunquam pereunt, et
ut de novo generantur iuxta frigiditatem calidiora, et sunt utrumque. Si-
milia identificantur frigiditatem: q^d corpuscula calidiora ista
calorem. Quia itaq^{ue} calorem. Manet dubium in aëre.

132

Defini-
tione similiter diffinita. Perripit autem Novarod. Aristoteles frigi-
ditatis voluit te quare, quod homogenea, quod heteroge-
nea dicitur. Nam videtur esse q^d frigiditas dicitur liquefacti
q^d eorum partes dissimilares coalescent in unam massam solidam.

Novatorum aliqui frigiditatis statuunt inquirere par-
 tium corporum; alij in quibusdam atomis, aut corpusculis fru-
 gificis figuris multilateris, & hexahedricis, aut tetra-
 hedricis, quae decimus in Cuspibus pyramidalis. Istae expli-
 cationes istas subjacent impugnant, ac praecedentes, ut p^o p-
 enderit dicitur. Nonq^o in iis reperitur immixtam.

Humiditas

133
 e^o quales, quae corpus reddunt aptum transire iteri sus-
 cepti, et aliter acquirere. Cernit hoc in aqua, cuiusmodi
 humiditas, quae se facile accommodat figuris vasis stant-
 is, quae eumq^o ita fit. Hic insuntant Novatores, quae def-
 inunt humiditatis fluiditatis, e^o diversissimis quales
 sunt: quae flammae fluida, n^o ita humiditas.

Hocantur.

modo probat dicitur explicat n^o e^o rixosae defies, invenit
 in humiditati. Sicut hoc videtur, cartesiani pariter fun-
 dunt calorem e^o fluiditate. N^o ita enim explicat p^o motu par-
 tibus partium. Ex quo sequitur, quae audent deovare hoc
 ad firmam, saltem nullum corpus fluidum possit frigidum, &
 n^o ita fore calidum. Ratio: quae fluidum e^o. quo partem mo-
 tu p^o turbato invenit: in hoc enim stat fluiditas; & si parte

148
motus turbato mouent, Corp^o calid^u; non in hoc f^o f^o calor.
q^d si Corp^u frigid^u, natus e^o calid^u, et odia.

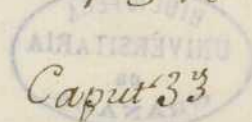
Sicilis Objectiones

Ex peregr^o aqua riu^o, qu^o frigida^o, vent^u, et quida^o e^o calid^u,
dum mare^o frigid^u, et in indur^o f^o in glac^u; apparet
m^o frigid^u nostro tactu: q^o nos calidiores sumus p^o m^o
aer^o mot^u parlar^u sanguinis, reliquor^uq^u humor^u. Ca
lor^u aqu^o, qu^o minor^u, vitel^u frigiditas fundat colatus
e^o nostro ma^o calori. Vos videtis, an sub^o f^o possit
te p^o mou^o, et potius pruritus defendendi noua?

136 Secretas humilitati opposita vocat a Petri patris quatuor,
qua Corp^u totum in apt^u transilire r^o s^uz^u figur^u.
apt^uq^u in r^o d^u r^o. Sic aqu^o, lap^u, et reliqua cor
pora fixa n^o acfluent, neq^u mutant figur^u. Hanc
e^o explicatio^o impugnant Nouatores, q^o fundam^o
ent^u e^o d^u r^o, qu^o n^o debent d^u fund^u q^o f^o r^o, aut
pulv^u o^o Corp^u r^o, n^o r^o d^u r^o: proxima^o aer^o
pulver^u facile f^o r^o, et transilire r^o s^uz^u figur^u. alia^o
acquir^u.

Res^u Petri patris, q^o aer^o ciner^u, aut pulve

oxii n° 1° uny corpus, & plura corpora, unumquodq autz
 illorū n^o mutat figurā, & si sphericū sphericū ma-
 net, si angulosū angulosū; solum mutat figurā tota di-
 gressio, seu accessus, q^d n° 1° dicitur explicat. = Si
 hinc inde mentē nostrā exponere temp^o poteret defen-
 derem equidē sinceritatē n° 1° quā positivā, & meo neg-
 atū humiditatis.

Caput 3°
 De 2^a qualitatis.

Novitiores, et famosiores quatuor corpora, quae in 2^a nu-
 rant, exhibē p^r curare oportet. Nonē animus, et No-
 vatorū d^o d^o vertere, quoniam p^r temp^o n^o licet,

§ diaphanitas opa-

sita corporū sicut aliquib^o explicantur corpora (inquit)
 poro hēnt, modo plures, modo pauciores. Corpus, q^d ab-
 undat poro, corq^d hēt linea recta duos abuna superfi-
 cie ad alia diaphanū ē: sicut vitru, aqua, &c. Corpus autē,
 q^d paucos hēt poros, aut. ea sinuosa duos opacū ē: sicut
 aurū, terra, &c. Rade: q^d p^r illa foramina recta possunt
 transmitti radij visuales; sicut foramina sint sinuosa,
 rariū visuales n^o transmittit p^r illa, & impingit in corpū

Vnaczo flexid. Nec speciosa explicat^o ad m^o n^o potest
aneganti^o vocuy.

Impugnata^o proterea: q^o n^o posunt lines
poterit ita e^o dispositis, ut unde quaq^o aspiciant, recte
incedant respectu oculi nostri.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

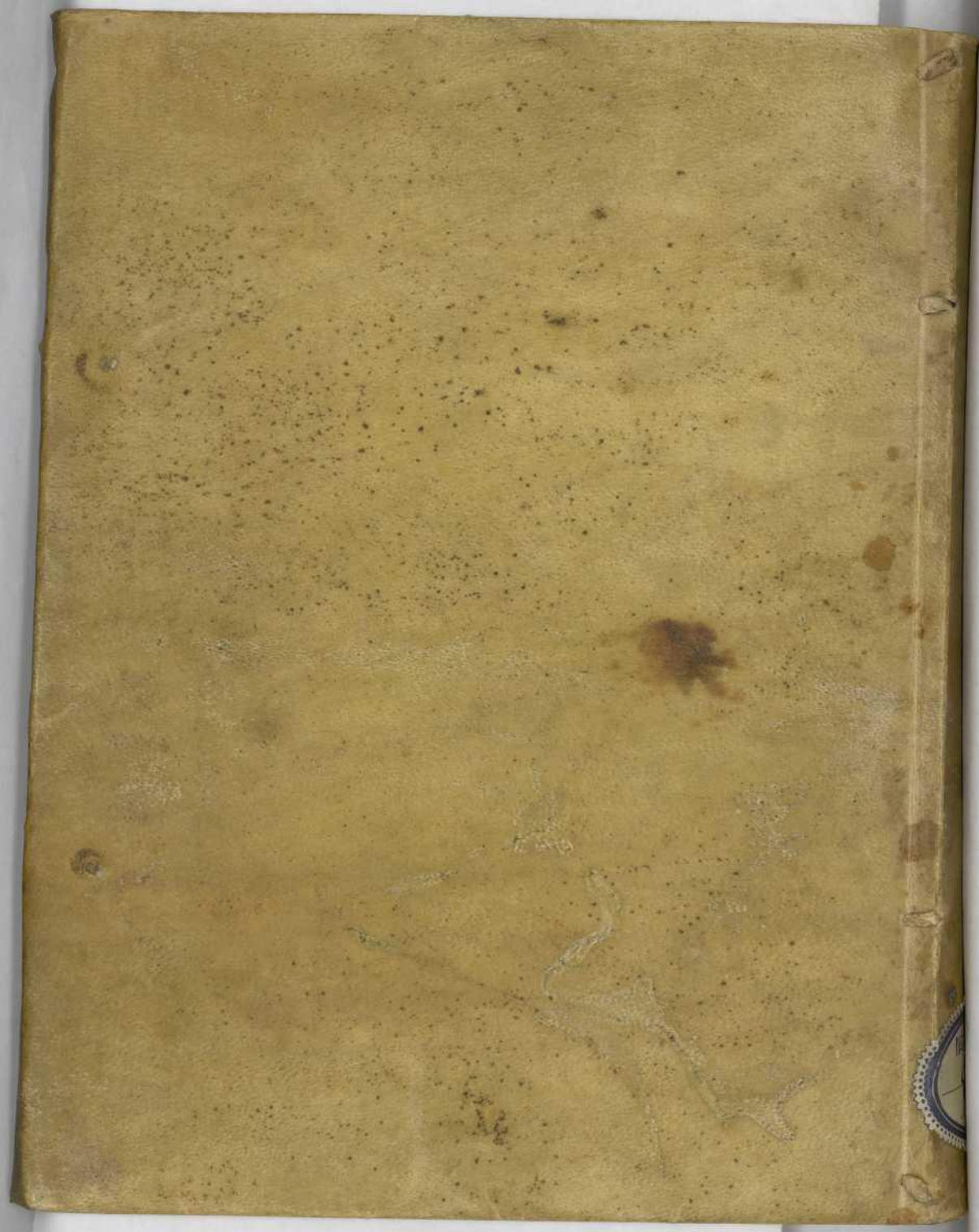
118

108

10

15

20

25

30

No Caja
8-37